

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงหลักการต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยจะเสนอความสำคัญกับดังนี้

1. ความหมายของการนิเทศการศึกษา
2. หลักพื้นฐานของการนิเทศการศึกษา
3. ขอบข่ายงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา
4. ความจำเป็นในการนิเทศงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา
5. ผู้นิเทศงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา
6. การปฏิบัติงานนิเทศทางวิชาการของหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย
7. เทคนิคการนิเทศงานวิชาการแก่ครูภาษาไทย
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษามีความคลี่คลายและมีวิวัฒนาการมาโดยลำดับ ความหมายของการนิเทศการศึกษา ก็เปลี่ยนแปลงไปตามแนวคิดบทบาทหน้าที่ของผู้นิเทศที่เปลี่ยนแปลงไป นับตั้งแต่การนิเทศการศึกษาที่มีบทบาทเป็นการตรวจตรา ควบคุมโรงเรียนจนกลายมาเป็นการช่วยเหลือคณาธิการแก่ฝ่ายบริหาร ช่วยเหลือแนะนำให้ครูปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ดังที่ บรรเทา กิตติศักดิ์ (2526 : 235) กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า "ระยะแรกของการนิเทศเป็นการตรวจตราและควบคุมโรงเรียน... และเป็นงานช่วยเหลือคณาธิการแก่ฝ่ายบริหาร ระยะเวลา ค.ศ. 1900-1920 เป็นการช่วยเหลือครูให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพตามแนวทางวิทยาศาสตร์ เป็นความคิดทางการนิเทศการศึกษาอย่างแท้จริง" ในปัจจุบันได้มีผู้เชี่ยวชาญทางคณาธิการนิเทศการศึกษาทั้ง ไทยและต่างประเทศได้ให้

ความหมายของ การนิเทศการศึกษาไว้ในลักษณะใกล้เคียงกัน ดังต่อไปนี้

ภิญโญ สาร (2523 : 47) ได้ให้ความหมายไว้ว่า "การนิเทศการศึกษา หมายถึง ความพยายามทุกชนิดของเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา ซึ่งต้องทำหน้าที่นิเทศการศึกษา ให้คำแนะนำปรึกษาแก่ครู อาจารย์และเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาอื่น ๆ ให้ทำหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น ทำให้การให้การศึกษาบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย"

วิจิตร วรุตบางกุล, กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ และ สุพิชญา ชีระกุล (2524 : 1) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า

การนิเทศการศึกษา คือการปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาเพื่อลดความสูญเปล่าทางการศึกษา ส่งเสริมให้เด็กได้รับการศึกษาที่ดีกว่าเดิม เหมาะกับความทองการใญ่คุณภาพและสภาพความเป็นอยู่ หัวใจของความสำเร็จในการปรับปรุงการศึกษายู่ที่คุณภาพของการสอนและวิธีการสอน ซึ่งจะคงปรับปรุงโดยใช้กระบวนการและเทคนิคเฉพาะอย่าง

นิพนธ์ กินวงศ์ (2526 : 101) ได้สรุปความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า "การนิเทศการศึกษา คือการปรับปรุงคุณภาพของการศึกษา โดยเกี่ยวข้องกับการพัฒนาของบุคคลหลายฝ่าย เพื่อการศึกษาที่ดี มีคุณภาพสูง"

บรรเทา กิตติศักดิ์ (2526 : 234) ก็ได้สรุปความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า

การนิเทศการศึกษา คือการปรับปรุงการสอนโดยวางแผนเพื่อพัฒนาการสอนให้เกิดผลดีแก่นักเรียน โดยมุ่งเล็งถึงนโยบายการศึกษา จุดประสงค์การศึกษา หลักสูตรครู วิธีสอนของครู การใช้สื่อการสอน สภาพการดำเนินการสอนและสิ่งแวดล้อม การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ปัญหาต่าง ๆ ทั้งของครูและนักเรียน ตลอดจนบทบาทของครูและความร่วมมือของคณะครูในโรงเรียน

สังข์ อุหรานันท์ (2528 : 22) ได้สรุปความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า "การนิเทศการศึกษา คือกระบวนการทำงานของครูกับบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียน"

สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษาหมายถึง ความพยายามที่จะปรับปรุงการเรียน การสอนให้มีคุณภาพ บรรลุเป้าหมายของการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาและ การนิเทศการศึกษาในต่างประเทศได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

ฮาโรลด์ พี อัดัมส์ และ แฟรงค์ จี คิกกี (Harold P. Adams and Frank G. Dickey 1953 : 5) ได้กล่าวถึงการนิเทศการศึกษาไว้ว่า "การนิเทศ การศึกษาคือ การให้บริการเกี่ยวกับการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน โดยมีแผนงานที่มีองค์ประกอบสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกับครู นักเรียน หลักสูตร สื่อการสอน สภาพการสอนและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ"

วิลเลียม เอช เบอร์ตัน และ ลีโอ เจ บรูคเนอร์ (William H. Burton and Leo J. Brueckner 1955 : 11) ได้ให้ความหมายของการ นิเทศการศึกษาไว้ว่า "การนิเทศการศึกษาคือ การบริการทางเทคนิคของผู้เชี่ยวชาญ ที่มีจุดมุ่งหมายพื้นฐานที่จะปรับปรุงการ เรียนการสอนและองค์ประกอบทุกด้านที่มีผลต่อ ความเจริญก้าวหน้าและพัฒนาการของเด็ก"

คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good 1959 : 539) ได้ให้คำจำกัดความ ของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า

การนิเทศการศึกษา คือ ความพยายามทั้งหลายของผู้นิเทศที่จะส่งเสริมความ เป็นผู้นำให้กับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาในการที่จะปรับปรุง การเรียนการสอน โดยแก่การส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าทางวิชาชีพ การพัฒนา ศักยภาพในการเลือกและปรับปรุงจุดมุ่งหมายการศึกษา สื่อการสอน วิธีสอน และการประเมินผลการเรียนการสอน

คิมบอลล์ ไวลส์ (Kimball Wiles 1967 : 5) ได้กล่าวว่า "การนิเทศ การศึกษา หมายถึง กิจกรรมบริการที่ช่วยให้ครูทำงานในหน้าที่ได้ดีขึ้น เป็นกิจกรรม ทั้งหลายทั้งปวงที่จะปรับปรุงการสอนของครู ส่งเสริมขวัญและกำลังใจและค่านิยมสัมพันธภาพของครู รวมถึงกิจกรรมการอบรมครูและการพัฒนาหลักสูตรด้วย"

ฮาโรลด์ สเปียร์ส (Harold Spears 1967 : 16) ได้กล่าวถึง

ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า "การนิเทศการศึกษา คือกระบวนการที่จะทำให้เกิดการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนของครู โดยทำงานร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา"

จากความหมายของการนิเทศการศึกษาที่กล่าวข้างต้น ส่วนใหญ่จะมีแนวคิดอันเดียวกัน ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษาคือ ความพยายามที่จะจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมายหลักที่จะปรับปรุงส่งเสริมการเรียนการสอนให้ดีขึ้น เป็นการร่วมมือกันระหว่างครูกับผู้ให้การนิเทศที่มีมนุษยสัมพันธ์อันดีเป็นพื้นฐานเพื่อที่จะให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษา

หลักการพื้นฐานของการนิเทศการศึกษา

การทำงานสิ่งใดก็ตามจำเป็นต้องมีหลักการในการทำงาน ในการนิเทศการศึกษาก็เช่นกัน ดังที่ บรรเทา กิตติศักดิ์ (2526 : 245) กล่าวว่า "การนิเทศการศึกษาจำเป็นต้องมีหลักการนิเทศเพื่อให้งานการนิเทศสำเร็จผลบรรลุจุดหมายปลายทางได้" ดังนั้น เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่า หลักการ จะกล่าวถึงความหมายของคำ หลักการ ดังนี้

หลักการ (Principles) หมายถึงข้อสรุปที่บุคคลวิเคราะห์จากประสบการณ์ขึ้นมาเป็นกฎ และทฤษฎีที่จะเป็นแนวทางในการกระทำของบุคคลในอนาคต (ชาญชัย อาจินสมาจาร 2525 : 14)

เกลน จี อาย, ลานอร์ เอ เนทเซอร์ และ โรเบิร์ต ดี เกรย์ (Glen G. Eye, Lanore A. Netzer and Robert D. Krey 1971 : 56) ให้ความหมายของ หลักการ ไว้ว่า "หลักการหมายถึง ข้อกำหนดทั่วไปที่อธิบายถึงความสัมพันธ์ที่พึงแน่นอนระหว่างธรรมชาติหรือปรากฏการณ์ 2 อย่างขึ้นไป ซึ่งเป็นแนวทาง เป็นเครื่องกำหนดการกระทำ"

จากที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า หลักการคือ กฎเกณฑ์ หรือข้อเท็จจริง

พื้นฐานที่ถือเป็นแนวปฏิบัติ หรือเป็นแนวในการดำเนินการต่าง ๆ ในการนิเทศการศึกษา นั้น มีหลักยึดที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานนิเทศอยู่ไม่น้อย แล้วแต่ผู้นิเทศจะเชื่อมั่น และเลือกใช้หลักการใดในการนิเทศให้ได้ผลดีและสอดคล้องกับนโยบาย การจัดการศึกษาและเนื่องจากการนิเทศการศึกษา เป็นงานวิชาการที่ต้องทำร่วมกัน ระหว่างบุคคลหลายฝ่าย การทำงานจึงต้องมีระเบียบแบบแผน มีหลักการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการศึกษาที่ทุกคนต้องการ ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาของไทยหลายท่านได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

วินัย เกษมเศรษฐ (2521 : 6 - 25) ได้กำหนดหลักการนิเทศการศึกษาไว้เป็นหลักใหญ่ 2 ประการซึ่งมีรายละเอียดคือ

1. หลักการของประชาธิปไตย เป็นแนวทางการปฏิบัติงานโดยมีความเชื่อว่า ในการปฏิบัติงานนิเทศ ต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพผู้อื่น ยกย่องให้คุณค่าและเกียรติของมนุษย์ เคารพสิทธิของบุคคล ยอมรับสิทธิปัญญาของมนุษย์ ยอมรับในการวินิจฉัยและการกระทำต่าง ๆ ที่มีข้อมูลถูกต้องเพียงพอ มีความตั้งใจที่จะร่วมมือกัน เพื่อสร้างสรรค์โลกมนุษย์ โดยมีหลักย่อย ๆ 6 ประการ คือ

1.1 หลักสภาพผู้นำ (Leadership) คือกระบวนการที่ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มเป็นไปตามเป้าหมายและเกิดสัมฤทธิ์ผล

1.2 หลักความร่วมมือ (Cooperation) คือ การกระทำร่วมกัน โดยยอมรับและยกย่องผลของความร่วมมือนั้นในการปรับปรุงการเรียนการสอนจากหลายฝ่าย และมีหน้าที่รับผิดชอบจากการจัดองค์การ

1.3 หลักการเห็นใจ (Considerateness) คือความเมตตา และการคิดถึงคนอื่นในทางที่ดี โดยมีความสนใจในสวัสดิภาพของนักเรียน และตระหนักถึงประโยชน์ของมนุษย์สัมพันธ์

1.4 หลักการสร้างสรรค์ (Creativity) คือแรงขับที่จะหาบางสิ่งบางอย่างให้เป็นที่เข้าใจและพอใจได้โดยการผลิต ออกแบบ หรือการทำให้ปรากฏชัด หรือการแสดงมนมคติใหม่ ๆ

1.5 หลักบูรณาการ (Intergration) คือกระบวนการที่รวม
 สิ่งทีกระจัดกระจายให้เข้าสู่ภาวะสมบูรณ์ให้เห็นได้ชัด

1.6 หลักการมุ่งชุมชน (Community Orientation) คือการ
 แสวงหาปัจจัยสำคัญในชุมชนเพื่อปรับปรุงปัจจัยเหล่านั้น เป็นการส่งเสริมความเป็นอยู่
 ในชุมชนให้ดีขึ้น

2. หลักการของวิทยาศาสตร์ เป็นการใช้หลักวิทยาศาสตร์เพื่อศึกษา
 กระบวนการเรียนการสอน พฤติกรรมของครูหรือคณะบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดการ
 ศึกษา ส่งเสริมให้มีความคิดสร้างสรรค์ ให้คิดอย่างมีเหตุผล โดยใช้เครื่องมือในการ
 ประเมินผล เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น มีหลักย่อย ๆ 4 ประการคือ

2.1 หลักการวางแผน (Planning) คือกระบวนการวิเคราะห์
 การกำหนดจุดประสงค์ไว้ล่วงหน้า การเลือกทางปฏิบัติที่เหมาะสมที่สุด

2.2 หลักการยืดหยุ่น (Flexibility) คือความสามารถที่จะ
 เปลี่ยนแปลงได้ หรือพร้อมที่จะสนองความต้องการสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

2.3 หลักวัตถุวิสัย (Objectivity) คือคุณภาพที่เป็นผลมาจาก
 หลักฐานตามสภาพความจริงมากกว่าค่าทัศน

2.4 หลักการประเมินผล (Evaluation) คือข้อมูลที่ไต่จากการ
 วัตถุประสงค์ ก็จะนำมาหาค่านัยสำคัญตามวัตถุประสงค์

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า หลักสำคัญที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานนี้เทศ
 คือหลักการของประชาธิปไตยและหลักการของวิทยาศาสตร์

ซารี มณีศรี (2523 : 13 - 15) ได้กล่าวถึงหลักพื้นฐานของการนิเทศ
 การศึกษาไว้ดังนี้

1. การนิเทศเป็นการช่วยกระตุ้นการประสานงานและการแนะนำให้เกิด
 ความมอองงามแก่ครู เช่น การจัดให้มีการฝึกอบรมค่านวิชาชีพรู การจัดทำวัสดุ
 อุปกรณ์การสอน เป็นต้น

2. การนิเทศต้องตั้งอยู่บนรากฐานของประชาธิปไตย ได้แก่การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและในการวางแผน ฯลฯ

3. การนิเทศเป็นกระบวนการส่งเสริม สร้างสรรค์ เช่น การสร้างบรรยากาศให้ครูได้พยายามคิดหาวิธีทำงานแบบใหม่ ๆ การปล่อยให้ครูได้คิดสร้างสรรค์ตามสติปัญญาของแต่ละคน ฯลฯ

4. การนิเทศกับการปรับปรุงหลักสูตร เป็นงานที่เกี่ยวข้องกัน

5. การนิเทศคือ การสร้างมนุษยสัมพันธ์ เช่น การยอมรับนับถือคนอื่น การเห็นอกเห็นใจคนอื่น การหาโอกาสให้ความช่วยเหลือเพื่อสร้างมิตรไมตรี ฯลฯ

6. การนิเทศมุ่งส่งเสริมบำรุงขวัญ ขวัญกำลังใจของครูสูง การสอนยอมศิโรราบไปถวาย

7. การนิเทศมีจุดมุ่งหมายที่จะขจัดช่องว่างระหว่างโรงเรียนและชุมชน

หลักการนิเทศการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการนิเทศการศึกษาที่ดีที่ชาอุทัย อาจินสมาจาร (2525 : 16 - 19) กล่าวไว้ สรุปได้ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษาต้องสัมพันธ์กับการบริหาร การบริหารและการนิเทศการศึกษาที่ดีมีหน้าที่เหมือนกัน คือสร้างสรรคสภาพที่เหมาะสมสำหรับกระบวนการทางการศึกษา และคงไว้ซึ่งระดับความมีประสิทธิภาพทางการศึกษา กระบวนการทั้งสองนี้จะขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ได้

2. การนิเทศการศึกษาคควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของปรัชญา หมายความว่า นโยบาย ค่านิยม และความหมายของการนิเทศการศึกษาคควรถูกกำหนดโดยแนวทางของปรัชญาหรือวิถีชีวิตในสังคมซึ่ง เราจะให้การศึกษาแก่บุคคลในสังคมนั้น การนิเทศการศึกษาจึงควรตั้งอยู่ในขอบข่ายของค่านิยมและวัฒนธรรมของสังคม

3. การนิเทศการศึกษาคควรเป็นวิทยาศาสตร์ การนิเทศการศึกษาคควรเน้นในเรื่อง การทดลอง การสังเกต การวินิจฉัยและความเชื่อถือได้ ถึงแม้ว่าบางครั้งวิธีการทางวิทยาศาสตร์จะไม่สามารถนำไปใช้กับการนิเทศการศึกษาได้ เราก็ต้องใช้ความคิดที่มีเหตุผล เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปที่สมบูรณ์และเป็นทฤษฎีที่ใช้การได้

4. การนิเทศการศึกษาควรเป็นประชาธิปไตย การนิเทศการศึกษาควรเป็นเรื่องของความร่วมมือซึ่งทุกคนมีสิทธิ์จะทำประโยชน์ได้ สิทธิในการช่วยตัดสินใจในเส้นทางของการเรียนการสอนย่อมเป็นสิทธิของครูทุกคน การนิเทศการศึกษามีใหม่เคารพในตัวบุคคลและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้โอกาสเต็มที่ในการแสดงทรรศนะต่าง ๆ

5. การนิเทศการศึกษาเป็นการสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้ทุกคนแสดงออกอย่างเสรี โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำ สร้างวิธีการใหม่เพื่อการประดิษฐ์ใหม่ ๆ การนิเทศการศึกษามีลักษณะยืดหยุ่น เป็นกระบวนการที่ใช้เวลากระยะยาว

6. การนิเทศการศึกษาควรส่งเสริมความเจริญก้าวหน้า โดยเล็งไปที่ความเจริญงอกงามของนักเรียนและครู เพื่อให้เขาได้ไปปรับปรุงสังคมอีกทีหนึ่ง ส่งเสริมภาวะผู้นำที่จะก่อให้เกิดการก่อเนื่องเกี่ยวกับนโยบายการศึกษาเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

7. การนิเทศการศึกษาควรเป็นวิชาชีพ เพราะถือว่าเป็นบริการอย่างหนึ่งซึ่งจะต้องมีการประเมินผลตนเองอยู่เสมอในด้านเป้าหมาย นอกจากนี้ยังควรประเมินแผนงาน วิธีการและบุคลากรเพื่อจะได้นำมาปรับปรุง ทักษะ และเทคนิคต่าง ๆ ในการนิเทศ

นักการศึกษาไทยที่เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาก็คือท่านหนึ่งคือ บรรเทา กิติศักดิ์ (2526 : 245 - 247) ได้กล่าวถึงหลักการนิเทศการศึกษาไว้คล้ายกันซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษาต้องใช้หลักประชาธิปไตยในการทำงานร่วมกับครู
2. การนิเทศการศึกษาใช้หลักการสร้างสรรค์
3. การนิเทศการศึกษาต้องส่งเสริมความถนัดของครู
4. การนิเทศการศึกษาต้องเริ่มจากพื้นฐานที่มีอยู่
5. การนิเทศการศึกษาต้องมีความเป็นกันเอง

6. การนิเทศการศึกษาต้องตั้งวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา
7. การนิเทศการศึกษาต้องตั้งอยู่บนหลักการและเหตุผล
8. การนิเทศการศึกษาต้องมีการติดตามผลและรวบรวมผลของการนิเทศ
9. การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่อง
10. การนิเทศการศึกษาต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและขวัญของครู ตลอดจนมนุษยสัมพันธ์

นอกจากนี้ยังมีผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาของต่างประเทศได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

เฟรด ซี แอเยอร์ (Fred C. Ayer 1954 : 37 - 38) ได้กล่าวถึงหลักการนิเทศการศึกษาไว้ พอสรุปได้ว่า

1. หลักการที่เกี่ยวกับธรรมชาติของการนิเทศการศึกษา ได้แก่
  - การนิเทศการศึกษาสัมพันธ์กับการบริหารการศึกษา
  - การนิเทศการศึกษาต้องเกี่ยวข้องกับทฤษฎีทางสังคม
  - การนิเทศการศึกษามีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์
  - การนิเทศการศึกษามีลักษณะเป็นการสร้างสรรค์
  - การนิเทศการศึกษามีลักษณะเป็นปรัชญา
  - การนิเทศการศึกษามีลักษณะเป็นวิชาชีพ
2. หลักการที่เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา
  - นิเทศการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเจริญของงานของครูและนักเรียน
  - นิเทศการศึกษาเพื่อช่วยเหลือคณะกรรมการบริหารการศึกษา
  - นิเทศการศึกษาเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนโดยตรง
  - นิเทศการศึกษาเพื่อการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม
  - นิเทศการศึกษาเพื่อบูรณาการ
  - นิเทศการศึกษาเพื่อส่งเสริมขวัญและกำลังใจ

นิเทศการศึกษาเพื่อกระบวนการดำเนินงานค้ำบริหาร

หลักการดังกล่าวมุ่งกล่าวถึงการนิเทศการศึกษา เพื่อให้เห็นถึงธรรมชาติ และความมุ่งหมายของการนิเทศ ส่วน เจน ฟรานเซท (Jane Franseth 1961 : 23 - 28) โก้กล่าวถึงหลักการนิเทศการศึกษาไว้ 4 ประการพอสรุปได้ดังนี้

1. การนิเทศจะให้ประสิทธิผลมากที่สุดในการปรับปรุงการเรียนการสอน ถ้าการนิเทศนั้นให้ความสำคัญต่อวิธีการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลและมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนซึ่งผ่านการพิจารณาตกลงร่วมกันระหว่างครูกับผู้นิเทศ
2. การนิเทศการศึกษาจะมีคุณค่าสำหรับครู ถ้าการนิเทศนั้นแสดงให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องและมีผลต่อผู้รับการนิเทศโดยตรง หมายถึงจะต้องให้ครูมีส่วนร่วมพิจารณาว่าครูต้องการให้ผู้นิเทศช่วยเหลือครูในเรื่องใด
3. การนิเทศการศึกษาที่ดีต้องมีการสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง มีการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างครูกับผู้นิเทศ และจะต้องให้ครูรู้สึกว่า การนิเทศจะช่วยเหลือให้ครูพบวิธีที่ดีกว่าในการทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์
4. การนิเทศการศึกษาจะให้มีประสิทธิภาพ ควรใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ในการแก้ปัญหา และช่วยให้ผู้ร่วมงานได้ศึกษาปัญหาตลอดจนรายละเอียดต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานเสียก่อน

หลักการนิเทศดังกล่าวก็มุ่งในด้านการปรับปรุงการเรียนการสอนและ มนุษย์สัมพันธ์เป็นหลักใหญ่ ส่วน โรเบิร์ต ซี แมกคีน และ เอช เอช มิลล์ (Robert C. Mckean and H.H. Mills 1965 : 10 - 11) โก้กล่าวถึงหลักการในการ นิเทศการศึกษาซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การนิเทศศึกษามุ่งตรงไปสู่การปรับปรุงการเรียนการสอนโดยตรง
2. การนิเทศการศึกษาต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการศึกษา ผลของการนิเทศจะเป็นการช่วยเหลือครูให้มีความรู้ ยอมรับจุดประสงค์และทำงานอย่าง รอบคอบเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์

3. การนิเทศการศึกษาเป็นการค้นหาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้งหมดในการดำเนินการ ประสิทธิภาพของการนิเทศจะขึ้นอยู่กับ สถิติปัญหา ความสามารถ ความพยายาม

4. การนิเทศการศึกษามีเป้าหมายที่จะใช้ความสามารถของแต่ละบุคคลให้เป็นประโยชน์ การแสดงออกซึ่งความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยเป็นสิ่งจำเป็น ประสิทธิภาพการแก้ปัญหาของกลุ่ม มาจากการร่วมมือร่วมแรงของแต่ละบุคคล

5. การนิเทศการศึกษาคงเริ่มจากพื้นฐานที่มีอยู่ ผู้นิเทศต้องรู้จักสภาพ และปัญหาปัจจุบันของโรงเรียนก่อนที่จะให้การช่วยเหลือ แนะนำเพื่อการปรับปรุง

6. การนิเทศการศึกษาคงเป็นการเสนอการให้ความช่วยเหลือทั้งหมด ผู้นิเทศที่ฉลาดจะตระหนักดีว่า ควรจะเริ่มต้นกับครูที่ต้องการจะปรับปรุงการทำงาน ของตนเองก่อนอื่น เพราะบ่อยครั้งที่ดูเหมือนว่าครูส่วนใหญ่จะคิดว่าตนทำงานดีที่สุดในแล้ว

7. การนิเทศการศึกษาคงมีการยืดหยุ่น ผู้ให้การนิเทศจะต้องให้การดูแล แนะนำอย่างใกล้ชิด

8. การนิเทศการศึกษาคงเป็นการค้นหาหลักฐานที่จะนำมาซึ่ง เหตุผลและคุณค่าของการเปลี่ยนแปลง ผู้นิเทศต้องใช้ทักษะการประเมินผลในเรื่องนี้ การตัดสินใจ ทาง ๆ ควรตั้งอยู่บนหลักการและเหตุผลมากกว่าความคิดเห็นของแต่ละบุคคล

9. การนิเทศการศึกษาคงเป็นความพยายามที่จะส่งเสริมให้เกิดความพอใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา เป็นการสร้างขวัญและความพอใจในการทำงานให้ครูรู้สึกมั่นใจในตนเอง

นักการศึกษาชาวต่างประเทศอีก 2 ท่าน คือ ฮาโรลด์ พี อัดัมส์ และ แฟรงค์ จี ดิกกี (Harold P. Adams and Frank G. Dickey 1966: 22-41) ได้เสนอแนะหลักการนิเทศการศึกษาที่สำคัญโดยสรุปได้แก่

1. การนิเทศการศึกษาคงเป็นการช่วยให้ครูรู้จักศึกษาค้นหาวิธีทำงานอย่างอิสระ ผู้นิเทศไม่ควรกำหนดให้ครูทำอะไรอย่างใดอย่างหนึ่งและไม่จำเป็นต้องคอยช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ควรมุ่งให้ครูคิดทำงานและตัดสินใจด้วยตัวเอง

2. การนิเทศการศึกษาเป็นการช่วยให้ครูรู้จักวิเคราะห์ปัญหาด้วยตัวเอง มุ่งให้ครูเรียนรู้ว่าอะไร เป็นปัญหาที่กำลังประสบอยู่และจะแก้ไขได้อย่างไร การช่วยให้ครูรู้จักวิเคราะห์ปัญหาจะเป็นแนวทางไปสู่การแก้ปัญหาได้ตรงจุดยิ่งขึ้น

3. การนิเทศการศึกษาจะต้องช่วยให้ครูเกิดความรู้สึกมั่นคงและเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ถ้าครูมีกำลังใจ ผู้อื่นยอมรับ รู้สึกปลอดภัย ใฝ่ทำงานที่ตนพอใจ รู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ จะทำให้ครูเกิดความมั่นใจในการแก้ปัญหาด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น

4. การนิเทศการศึกษาจะต้องช่วยให้ครูคุ้นเคย รู้จักแหล่งวิชาการ และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการสอนได้ แหล่งวิทยากรและวัสดุอุปกรณ์ในห้องเรียน มีคุณค่าต่อการเรียนการสอน ควรเสนอแนะให้ครูนำมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด

5. การนิเทศการศึกษาจะต้องช่วยเผยแพร่กิจการความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนให้ประชาชนทราบและเข้าใจ เพราะโรงเรียนต้องการแรงสนับสนุนจากประชาชนในห้องเรียน

6. การนิเทศการศึกษาจะต้องช่วยให้ครู เข้าใจแนวปรัชญาการศึกษา ที่ถูกต้อง ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายตรงกัน แต่ครูย่อมมีเสรี ในการคิดหาวิธีการทำงานเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายด้วยตนเอง

เกลน จี อาย (Glen G. Eye 1971 : 52) กล่าวถึงหลักการ นิเทศการศึกษาไว้ 3 ประการคือ

1. เคารพและยอมรับทั้งความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
2. กำหนดหน้าที่ของแต่ละฝ่ายไว้ให้แน่ชัด
3. การแบ่งงานหรือมอบหน้าที่ให้บุคคลอื่น ควรคำนึงถึงความสามารถและความพอใจของแต่ละบุคคล

สรุปได้ว่าหลักการนิเทศศึกษาคงกล่าวอีกหลักประการที่ไทย ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนิเทศทั้งฝ่ายผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศต้องยึดหลักดังกล่าว

เจมส์ โรเบิร์ต มาร์คส์, เอเมอรี สตูปส์ และจอยซ์ คิง สตูปส์ (James Robert Marks, Emery Stoops, and Joyce King Stoops 1978 : 5-6)

ได้ให้หลักการนิเทศการศึกษา ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษาเป็นโครงการทางการศึกษาที่จะต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย
2. การนิเทศการศึกษาควรให้ครูเป็นผู้ร่วมรับผิดชอบเพราะครูเป็นผู้ที่
ต้องการการนิเทศ
3. การนิเทศการศึกษาควรปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากร
ในโรงเรียน
4. การนิเทศการศึกษาช่วยชี้ให้เห็นความต้องการของบุคลากรในโรงเรียน
5. การนิเทศการศึกษาช่วยให้จุดมุ่งหมายการศึกษาเด่นชัดยิ่งขึ้น
6. การนิเทศการศึกษาช่วยสร้างสรรคทัศนคติ ความสัมพันธ์อันดีระหว่าง
โรงเรียนและชุมชน
7. การนิเทศการศึกษาช่วยในการจัดและบริหารกิจกรรมการเรียน
การสอนของนักเรียน
8. การนิเทศการศึกษาขึ้นอยู่กับครูและผู้บริหารการศึกษาทั้งในและ
นอกโรงเรียน
9. การนิเทศการศึกษาควรมีงบประมาณประจำปีสนับสนุน
10. การนิเทศการศึกษาควรมีโครงการที่ได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย
11. การนิเทศการศึกษาควรมีโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร
12. การนิเทศการศึกษาควรเผยแพร่ผลการวิจัยทางการศึกษาและสนับสนุน
ให้มีการปฏิบัติ
13. การนิเทศการศึกษาควรมีการประเมินโครงการนิเทศ ผู้ร่วมงาน และ
ผู้ที่เกี่ยวข้อง

จากหลักการพื้นฐานของการนิเทศการศึกษาของนักการศึกษาไทยและ
ต่างประเทศที่นำมากล่าวไว้ข้างต้น สรุปได้ว่าการที่จะปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาให้ได้
ผลดีนั้น ผู้นิเทศจะต้องยึดหลักการนิเทศการศึกษาที่สำคัญคือ ต้องมีจุดมุ่งหมายของการ
นิเทศการศึกษาที่แน่นอน ทำงานเป็นหมู่คณะ ร่วมมือกับครูและผู้เกี่ยวข้องโดยอาศัย

หลักมนุษยสัมพันธ์ที่ถือในการประสานงานเผยแพร่ข่าวสาร ไปสู่ชุมชน อาศัยหลักประชาธิปไตย ในการทำงานร่วมกัน เคารพยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ให้กำลังใจและเป็นกันเอง กับครู คำนึงถึงความสามารถของครูผู้ร่วมงานเป็นหลักในการดำเนินงาน ใช้วิธีการ ค้นคว้า ทดลอง วิเคราะห์หาคุผลและสติปัญญา ยึดถือปรัชญาการศึกษาของชาติเป็น แนวปฏิบัติงาน มุ่งพัฒนาตัวครู วิชาชีพครู ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการ ปฏิบัติงาน และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาของยูเทค ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานนิเทศ

ขอบข่ายงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา

โรงเรียนเป็นสถาบันทางวิชาการ งานวิชาการเป็นงานหลัก งานบริหารเป็น งานบริการ เพื่อให้งานหลักดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรงเรียนมัศึกษามีหน้าที่รับผิดชอบอย่างสำคัญในด้านการ และพัฒนาการของนักเรียน งานวิชาการจึงนับเป็นหัวใจของโรงเรียน มีความสำคัญเป็น อันดับแรก ดังที่ เอ็ดเวิร์ด สมิท และคนอื่น ๆ (Edward W. Smith and Others 1961 : 170) ได้จำแนกการบริหารงานในโรงเรียนให้เห็นว่า งานวิชาการ สำคัญมากที่สุดดังนี้

งานในหน้าที่ทั่วไป	ร้อยละ 5
งานบริหารบุคลากรในโรงเรียน	ร้อยละ 20
งานวิชาการ	ร้อยละ 40
งานการเงิน	ร้อยละ 5
งานเกี่ยวกับอาคารสถานที่	ร้อยละ 5
งานเกี่ยวกับนักเรียน	ร้อยละ 20

งานวิชาการเป็นงานที่มีขอบข่ายกว้างขวาง ชับซ้อน มีจุดมุ่งหมายที่จะจัด ประสบการณ์ให้นักเรียนมีความรู้ กอนิสัยที่ดีในการทำงาน สามารถปรับตัวให้เข้ากับ สิ่งแวดล้อมและสังคมได้ มีนักการศึกษาไทยได้กล่าวถึงขอบข่ายของงานวิชาการใน โรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ดังนี้

ประเสริฐ จินุพงษ์ และ เกษ โษษภักดิ์ (2516 : 520) ได้จำแนก
 ขอบข่ายของงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้เป็น 7 ประเภทสรุปได้ดังนี้

1. การวางโครงการดำเนินงานของโรงเรียน
2. การจัดโครงการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร
3. การแนะนำควบคุมการสอนของครูให้เป็นไปตามโครงการสอน
4. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการส่งเสริมการเรียนการสอน
5. การดำเนินการวัดผลการศึกษาให้ถูกต้องตามระเบียบการวัดผล

การศึกษา

6. การสนับสนุนให้มีการค้นคว้าทดลองปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น
7. การจัดให้มีการประชุมอบรมครูในโรงเรียน

ถาวร เรือง รัตนิน (2518 : 19) ได้กล่าวถึงงานวิชาการในโรงเรียน
 ว่า "ได้แก่การควบคุมดูแลเรื่องหลักสูตร การจัดหนังสือเรียน คู่มือครู การจัดชั้นเรียน
 จัดครูสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การจัดฝึกอบรมครูประจำการ เผยแพร่
 วิชาการ การวัดผลการศึกษา การวิจัยค้นคว้า การประเมินมาตรฐานโรงเรียนเพื่อ
 ปรับปรุงโรงเรียน"

สุมิตร คุณากร (2518 : 157) ได้กล่าวถึงขอบข่ายงานวิชาการภายใน
 โรงเรียนซึ่งสรุปได้ว่าหาได้มีขอบเขตแคบ ๆ เฉพาะงานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน
 เท่านั้นไม่ แต่หมายถึงกิจกรรมทุกอย่างภายในโรงเรียนที่ก่อให้เกิดความรู้และ
 การศึกษาของเด็ก

วิญญู สาขร (2519 : 232) กล่าวถึงงานวิชาการในโรงเรียนมัธยม
 ศึกษาว่า "เป็นการบริหารจัดการทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนา
 การสอนนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุด"

วรวิทย์ วสินสรากร (2520 : 29) กล่าวถึงขอบข่ายของงานวิชาการ
 ซึ่งสรุปได้ว่าในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยทั่วไปที่มีทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับ
 มัธยมศึกษาตอนปลาย มีการแบ่งแยกงานวิชาการออกเป็นหมวดวิชาต่าง ๆ ตามลักษณะ
 เนื้อหาวิชา

กรมสามัญศึกษา (2523 : 69 - 81) ได้กำหนดขอบข่ายของงาน
วิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สรุปได้ดังนี้คือ

1. หลักสูตร
2. เอกสารประกอบการใช้หลักสูตร
3. สื่อการเรียนการสอน
4. การใช้แหล่งทรัพยากรในห้องเรียน
5. การจัดการการสอน
6. เวลาเรียนของนักเรียน
7. ห้องวิชาการ
8. การปฏิบัติงานวิชาการของครู
9. วิธีการสอน
10. การช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนช้าและส่งเสริมนักเรียนที่เรียนดี
11. การประเมินผลการศึกษา
12. การนิเทศงานวิชาการในโรงเรียน
13. กิจกรรมนักเรียน
14. การประเมินผลงานวิชาการ
15. การวางแผนงานวิชาการ

กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา (2527 : 109 - 111) ได้กล่าวถึง
ขอบข่ายของงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยแบ่งออกตามลักษณะของงาน สรุปได้

4 กลุ่มคือ

1. งานสอนและกิจกรรมนักเรียน
2. งานการวัดและประเมินผล
3. งานเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน
4. งานส่งเสริมงานวิชาการ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2528 : ไม่มีเลขหน้า) ได้กำหนด
ขอบข่ายงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อประเมินมาตรฐานการบริหารงาน

วิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การบริหารงานสอน
2. การจัดบรรยากาศในโรงเรียน
3. การบริหารหลักสูตรและเอกสารประกอบการใช้หลักสูตร
4. การจัดบริการสื่อการเรียนการสอน
5. การบริการห้องสมุด
6. การนิเทศงานวิชาการ
7. การกำหนดแนวทางการประเมินผลตามระเบียบการวัดและประเมินผล
เครื่องมือวัดผล การสอบแก้ตัว การตรวจสอบจุดประสงค์ที่ไม่ผ่าน
8. การสอนซ่อมเสริม
9. การแนะแนว

นักการศึกษาชาวต่างประเทศหลายคนก็กล่าวถึงขอบข่ายของงานวิชาการของโรงเรียนไว้ เช่น

โรเบิร์ต เอส ฟิสก์ (Robert S. Fisk 1957 : 214) ให้ทรรศนะเกี่ยวกับขอบข่ายงานวิชาการของโรงเรียนไว้ว่า "งานวิชาการเป็นความรับผิดชอบของโรงเรียนตั้งแต่การบ่งถึงปรัชญา จุดมุ่งหมายทางการศึกษาของโรงเรียน รวมถึงการประเมินผลโปรแกรมทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องและกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา"

สแตนลีย์ กัมบลิว วิลเลียม (Stanley W. William 1964 : 121) กล่าวถึงขอบข่ายงานวิชาการว่า "ขงงานที่ดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตร การปรับปรุงโครงการสอน การจัดการวางสอน การจัดครูเข้าสอน และการบริการให้ครูมีขวัญดีในการสอนและการทำงาน"

แวน มิลเลอร์ (Van Miller 1965 : 175) ก็กล่าวถึงขอบข่ายของงานวิชาการสรุปได้ว่า "ได้แก่การจัดโปรแกรมการสอนและการปฏิบัติตามโปรแกรม ตลอดจนการวัดผลเพื่อการศึกษาติดตามการเรียนการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี"

จากทฤษฎีของนักการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาโดยตรง ที่กล่าวถึงขอบข่ายงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาข้างต้นนั้น พอจะสรุปได้ว่า งานวิชาการ คือการบริหารงานและการดำเนินกิจกรรมทุกชนิดทางวิชาการ เพื่อให้การเรียนการสอนในโรงเรียนมีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายทางการศึกษา และงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุดของการบริหารโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนจะต้องดำเนินการ อย่างมีระบบระเบียบและเป็นขั้นตอน

ความจำเป็นในการนิเทศงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา

การบริหารงานวิชาการเป็นการดำเนินการเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพไม่ว่าจะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลหรือหลักสูตรและวิธีสอนก็ตาม ในสภาพปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าของสังคมกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มีอิทธิพลต่อชีวิตคนเป็นอย่างมาก การศึกษาซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณค่าก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ทั้งส่วนที่เป็นนโยบาย หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง การเรียนการสอน การประเมินผล นั่นก็คือ หลักสูตรต้องเปลี่ยนแปลงใหม่ให้เข้ากับกาลสมัย (ศุภลักษณ์ คูหาทอง 2524 : 21 - 23)

เพื่อให้งานการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ โรงเรียนก็จำเป็นต้องปรับปรุงคุณภาพงานวิชาการต้องหาทางปรับปรุงแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ในการที่จะแก้ปัญหาและพัฒนามาตรฐานทางงานวิชาการให้ดีขึ้นได้นั้น ต้องอาศัยการนิเทศการศึกษาเพื่อช่วยให้เกิดความร่วมมือและประสานงานที่ดีในการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ ดังที่กรมสามัญศึกษา (2524 : 213) กล่าวไว้สรุปได้ว่า เริ่มตั้งแต่ปี 2521 เป็นต้นมาการนิเทศการศึกษามีบทบาทมากขึ้น เพราะเป็นปีที่เริ่มต้นใช้หลักสูตรใหม่ทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และปี 2524 เป็นปีเริ่มต้นการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งนับว่าเป็นความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในวงการศึกษ ปัญหาต่าง ๆ ทางงานบริหารงานวิชาการหรือการบริหารการใช้หลักสูตรก็เกิดขึ้น สิ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาได้ก็คือ การนิเทศงานวิชาการในโรงเรียน

การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาชั้น สัจจา จันท์เจริญ (2524 : 43) กล่าวว่า "ในการบริหารงานวิชาการถือได้ว่า การนิเทศงานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญที่ผู้บริหารจะละเลยไม่ได้ เพราะการนิเทศงานวิชาการจะทำให้ครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ปรับปรุงการทำงานด้านวิชาการให้บรรลุจุดหมายอย่างมีประสิทธิภาพ" แต่ความสำเร็จของการนิเทศงานวิชาการเป็นเรื่องค่อนข้างยาก ต้องขึ้นอยู่กับพื้นฐานความคิด ความรู้ ความสามารถ และอุปนิสัยของผู้ให้และผู้รับการนิเทศด้วย ทั้งนี้โรงเรียนต้องสนับสนุนปัจจัยในการปฏิบัติงานวิชาการอย่างมาก เพื่อให้งานวิชาการในโรงเรียนได้ผล สอดคล้องกับกาลสมัย นั่นคือต้องมีการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน เพื่อที่จะได้เกิดการยอมรับในตัวผู้นิเทศมากขึ้นอันเป็นผลดีต่อการนิเทศ (กรมสามัญศึกษา 2524 : 146)

เหตุผลที่ควรมีการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนอีกประการหนึ่งนั้น กองการมัธยมศึกษา (2527 : 162 - 163) กล่าวไว้ซึ่งสรุปได้ว่าแม่ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาจะถูกกำหนดให้ดำเนินงานวิชาการตามแนวของหลักสูตรและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ หลายประการก็จริง ข้อกำหนดเหล่านั้นวางแนวทางอย่างกว้าง ๆ เปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถดำเนินการอย่างเป็นอิสระพอควร นับว่าเป็นผลดีที่ทำให้โรงเรียนพอจะปรับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับพื้นฐานของโรงเรียนและความต้องการของท้องถิ่นได้ แต่บางครั้งครูผู้สอนก็รู้สึกเป็นอิสระเกินไปและปฏิบัติการสอนตามความพอใจ ความรู้สึกเป็นอิสระนี้จะก่อให้เกิดความเป็นเอกเทศตามมา ทำให้การประสานงานเกิดอุปสรรค ฝ่ายบริหารงานวิชาการและครูผู้สอนต่างก็สร้างอาณาจักรงานวิชาการของตนขึ้นมา ความสัมพันธ์ช่วยเหลือกันก็ไม่ได้เป็นไปตามลักษณะการจักองค์การที่ดี ผู้บริหารวิชาการก็สนใจผลการสอบของนักเรียนมากกว่าสภาพการเรียนการสอน เมื่อเป็นดังนี้จึงต้องมีบุคลากรในโรงเรียนที่สามารถให้ความช่วยเหลือเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งระบบนี้เรียกว่า การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า การนิเทศภายในโรงเรียนจะครอบคลุมและควบคุมงานวิชาการของโรงเรียนให้ดำเนินไปตามจุดประสงค์ที่วางไว้ งานวิชาการของโรงเรียนจะก้าวหน้าได้ผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดย่อมอาศัยการวางแผนงานนิเทศของโรงเรียนเป็นสำคัญ เพราะการนิเทศย่อมต้องอาศัยเทคนิคและหลักวิชาและ

ตัวบุคลากรผู้รับผิดชอบการนิเทศงานวิชาการในโรงเรียนด้วย

ผู้นิเทศงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา

เนื่องจากงานนิเทศทางวิชาการในโรงเรียนเป็นกิจกรรมสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัดเวลา จึงมีผู้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับผู้นิเทศภายในโรงเรียนไว้ได้แก่

อาคม จันทสุนทร (2519 : 48) ให้ความเห็นว่า "การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนควรเป็นบุคลากรในโรงเรียนเอง ได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าหมวดหรือหัวหน้าสายวิชา และหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ ที่โรงเรียนคัดเลือกและแต่งตั้งขึ้น"

สุคใจ ใสสุก (2521 : 94) ให้ความเห็นเกี่ยวกับผู้นิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนว่า "ในค่านิเทศงาน หัวหน้าหมวดวิชาควรเป็นผู้ให้การนิเทศอย่างใกล้ชิดทั้งเรื่องหลักสูตร โครงการสอน อุปกรณ์การสอน ตลอดจนการประเมินผล มีผู้ช่วยผู้บริหารค่านิเทศอีกคนหนึ่ง สำหรับผู้บริหารก็มีหน้าที่โดยตรงในการนิเทศด้วย"

สุนีย์ เอี่ยมอกุลย์ (2523 : 41) ให้ความเห็นเกี่ยวกับผู้นิเทศในโรงเรียนซึ่งสรุปได้ว่าผู้ที่สามารถทำหน้าที่นิเทศงานวิชาการในโรงเรียนได้คือบุคคลต่อไปนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชา ผู้ช่วยหัวหน้าหมวดวิชาต่าง ๆ
2. ผู้ที่สถานศึกษาเชิญไปให้คำแนะนำเป็นครั้งคราว
3. ครูและอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถ

เสาวภา เขาวนัชลากร (2524 : 39) ใ้ข้อทรรศนะเกี่ยวกับผู้นิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนซึ่งสรุปได้ว่า คือผู้ที่มีหน้าที่นิเทศภายในโรงเรียน เป็นบุคคลที่อยู่ภายในโรงเรียน มีหน้าที่ทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อปรับปรุง

สมรรถภาพการเรียนการสอนโดยให้ความช่วยเหลือมากกว่าการแนะนำหรือสั่งการ
อย่างเฉียว ไคแก่ ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าสายวิชา ผู้ช่วยหัวหน้าสายวิชา
และครูที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ที่โรงเรียนคัดเลือกให้ทำหน้าที่ช่วยเหลือ
ครูอื่น ๆ

กองการมัธยมศึกษา (2527 : 163 - 164) กล่าวถึงผู้นิเทศงานวิชาการ
ภายในโรงเรียนโดยสรุปว่า การนิเทศงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นหน้าที่
โดยตรงของผู้บริหารที่จะกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์ ขอบเขตของงาน วิธีการ
และบุคลากรขึ้น และนำชี้แจงให้ทุกฝ่ายเข้าใจตรงกันเพื่อลดความขัดแย้ง เสริมให้เกิด
ความร่วมมือ บุคลากรที่กำหนดขึ้นตามปกติ ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการจะรับผิดชอบให้การนิเทศ
หัวหน้าหมวดวิชา และหัวหน้าหมวดวิชาจะรับผิดชอบให้การนิเทศครูในหมวดวิชาหรือ
หน่วยงานในควบคุม

สำหรับนักการศึกษาต่างประเทศมีความเห็นในเรื่องผู้ให้การนิเทศใน
โรงเรียนดังนี้

ฮาร์โรลด์ พี อัดัมส์ และ แฟรงค์ จี ดิกกี (Harold P. Adams and
Frank G. Dickey 1966 : 3) มีความเห็นในเรื่องผู้นิเทศภายในโรงเรียนว่า
"ผู้นิเทศก็คือบุคคลโลกที่สามที่มีหน้าที่ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อเพิ่มพูน ปรับปรุงการ
เรียนการสอน ดังนั้นอาจเป็นครูใหญ่หรือผู้ช่วยแขนงใดแขนงหนึ่งก็ได้"

คิมบอลล์ ไวลส์ (Kimball Wiles 1967 : 5) กล่าวว่า "การนิเทศ
งานวิชาการในโรงเรียน ไม่จำเป็นต้องเป็นศึกษานิเทศก์โดยตำแหน่งจึงจะทำการ
นิเทศได้ บุคลากรในโรงเรียนคนใดคนหนึ่งที่มีส่วนช่วยครูให้ปรับปรุงการเรียนการสอน
ให้ดีขึ้น ก็ถือเป็นการนิเทศงานวิชาการในโรงเรียนได้"

จากทฤษฎะเกี่ยวกับผู้นิเทศงานวิชาการในโรงเรียนที่กล่าวมานั้น สรุปได้ว่า
ผู้มีหน้าที่โดยตรงในการนิเทศงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาคือ ตัวผู้บริหาร ผู้ช่วย
ผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชา และหัวหน้าหมวดวิชาเป็นผู้ให้การนิเทศครู
ในหมวดวิชาอย่างใกล้ชิดมากที่สุด อย่างน้อยที่สุดหัวหน้าหมวดวิชาจะต้องสามารถ
ให้การนิเทศในเรื่องต่อไปนี้ได้ คือ เรื่องเกี่ยวกับหลักสูตร หนังสือเรียน

การประเมินผล การจัดทำโครงการทางวิชาการ จึงนับได้ว่า หัวหน้าหมวดวิชาเป็น
ผู้ที่มีความสำคัญมาก ในการปฏิบัติงานนิเทศทางวิชาการแก่ครูในหมวดวิชาของตนใน
โรงเรียนมัธยมศึกษา หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยในโรงเรียนก็เช่นกัน ย่อมจะเป็น
ผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในการปฏิบัติงานนิเทศทางวิชาการแก่ครูในหมวดวิชาของตน

ดังนั้นจะขอกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับหัวหน้าหมวดวิชา ดังต่อไปนี้

หัวหน้าหมวดวิชาเป็นตำแหน่งทางวิชาการที่จะต้องรับผิดชอบต่อการปรับปรุง
และพัฒนาการสอนในหมวดวิชาที่ตนเป็นหัวหน้าหมวดอยู่ทุกระดับชั้นในโรงเรียนได้มีผู้
กล่าวถึงหัวหน้าหมวดวิชาไว้คือ

ภิญโญ สาร (2519 : 155) กล่าวถึงหัวหน้าหมวดวิชา สรุปได้ว่า เป็นบุคคล
หนึ่งซึ่งมีความสำคัญในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเพราะเป็นผู้ที่ดูแลและ
ใกล้ชิดกับครูผู้สอนในแต่ละหมวดวิชาที่ตนรับผิดชอบมากที่สุด ถ้าหัวหน้าหมวดวิชามีความ
สามารถและเอาใจใส่ทำหน้าที่นี้เทศเป็นอย่างดี งานวิชาการจะมีประสิทธิภาพเพราะ
ครูผู้สอนจะปฏิบัติงานในหน้าที่เต็มความสามารถ

ฮาร์ล อาร์ คักลาส (Harl R. Douglass 1963 : 28) กล่าวถึง
หัวหน้าหมวดวิชาไว้ว่า "ครูในโรงเรียนจะเชื้อหึงหัวหน้าหมวดวิชา เพราะหัวหน้า
หมวดวิชาจะเป็นผู้ให้คำปรึกษาหารือ ให้คำแนะนำ เป็นผู้บริหารงานในหมวดวิชาและ
เป็นผู้ประสานงานกับหมวดวิชาอื่น ๆ"

จากคำกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า หัวหน้าหมวดวิชาต้องรับผิดชอบงาน
นิเทศทางวิชาการแก่ครูในหมวดวิชาทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ดังนั้นงานนิเทศทาง
วิชาการของหัวหน้าหมวดวิชา จึงเป็นงานที่ต้องกาจากผู้มีความรู้ และ ใ้รับการศึกษ
อบรมมาโดยเฉพาะ ผู้ที่จะเป็นหัวหน้าหมวดวิชาไ้้นอกจากจะมีความรู้ ใ้รับการฝึกฝน
มาเป็นพิเศษแล้ว ยังต้องมีประสบการณ์ในการทำงานและมีความเป็นผู้นำที่ถักตัวอีกด้วย
ดังที่กองการมัธยมศึกษา (2527 : 131) ใ้ให้หลักเกณฑ์การพิจารณาบุคคลที่จะเป็น
หัวหน้าหมวดวิชาไว้ สรุปได้คือ

1. ต้องมีคุณสมบัติตามระเบียบของกรมสามัญศึกษาว่าด้วยการแต่งตั้งหัวหน้าหมวดวิชาและช่วยหัวหน้าหมวดวิชา
2. ต้องเป็นคนที่ครูส่วนใหญ่ในหมวดวิชาและในโรงเรียนรับรอง เชื่อถือ
3. อาจกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของหัวหน้าหมวดวิชาเพื่อเป็นผลดีในการพัฒนาองค์กรและบุคลากร

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกหัวหน้าหมวดวิชาดังกล่าวคล้ายคลึงกับที่ รอส แอล นีกเลย์ และ เอ็น ดีน อีแวนส์ (Ross L. Neagley and N. Dean Evans 1964 : 106 - 107) ได้กล่าวถึงบุคคลที่จะดำรงตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชาไว้ว่า

หัวหน้าหมวดวิชาเป็นตำแหน่งที่ได้รับความเชื่อถือในโรงเรียนมัธยมใหญ่ ๆ มาหลายปีแล้ว เป็นตำแหน่งที่มีบทบาทต่อโครงการนี้ เหตุการณ์สอน หัวหน้าหมวดวิชาของเป็นผู้ที่มีสัมพันธภาพอันดีกับครูในหมวดวิชา ครูส่วนมากจะเคารพ ความสามารถของหัวหน้าหมวดวิชาทั้งในฐานะผู้สอนและผู้นำ ดังนั้นหัวหน้าหมวดวิชาของมีความสามารถหลายด้านมีความรับผิดชอบ เขาใจและเห็นคุณค่าของงานของตนอย่างแท้จริง

ในคำนำอำนาจหน้าที่ทางวิชาการของหัวหน้าหมวดวิชานั้น ตามระเบียบกรมสามัญศึกษาว่าด้วยการแต่งตั้งหัวหน้าหมวดวิชาและรองหัวหน้าหมวดวิชา พ.ศ. 2522 (2522 : ไม่มีเลขหน้า) ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของหัวหน้าหมวดวิชา ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ทำการสอนวิชาในหมวดวิชาที่รับผิดชอบสัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 10 คาบ
2. ช่วยหัวหน้าสถานศึกษาจัดโครงการเรียนและกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเลือกเรียนโครงการนั้น
3. ควบคุมดูแลการเรียนการสอนในหมวดวิชาที่รับผิดชอบให้เป็นไปตามหลักสูตรและรายการสอน
4. จัดทำโครงการงบประมาณรายจ่ายในหมวดวิชาที่ตนรับผิดชอบ
5. วิเคราะห์หลักสูตรและข้อทดสอบต่าง ๆ ในหมวดวิชาที่รับผิดชอบ เพื่อให้สอนได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

6. นิเทศงานวิชาการในหมวดวิชาที่รับผิดชอบ เพื่อปรับปรุงการเรียน การสอนและการใช้วัสดุอุปกรณ์ของข้าราชการในหมวดวิชานั้น

7. กำเนินการจัดหาสื่อการเรียน เช่น หนังสืออุเทศ วัสดุฝึก เอกสาร ประกอบการเรียนการสอนสำหรับใช้ในหมวดวิชาที่รับผิดชอบ

8. กำเนินการทดสอบ กำหนดแนวออกข้อสอบและตรวจสอบความถูกต้อง ของข้อสอบวิชาต่าง ๆ ในหมวดวิชาที่รับผิดชอบ

9. ศึกษาค้นคว้า ประเมินผล วิเคราะห์และวิจัยเพื่อหาแนวทางปรับปรุง และแก้ไขปัญหงานวิชาการในหมวดวิชาที่รับผิดชอบ

10. ทักท้อประสานงานกับข้าราชการกับข้าราชการครูทั้งในและนอกสถานศึกษา

11. ปฏิบัติงานอื่นตามที่หัวหน้าสถานศึกษามอบหมาย

ส่วนงานของรองหัวหน้าหมวดวิชา หรือผู้ช่วยหัวหน้าหมวดวิชา มีหน้าที่สอน อย่างน้อย 10 คาบต่อสัปดาห์ และช่วยงานของหัวหน้าหมวดวิชาตั้งแต่ข้อ 2 ถึงข้อ 10 และปฏิบัติหน้าที่แทนหัวหน้าหมวดวิชาในกรณีที่ไม่มีหัวหน้าหมวดวิชาหรือหัวหน้าหมวดวิชา ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

กองการมัธยมศึกษา (2527 : 115) ได้กำหนดอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงาน วิชาการของหัวหน้าหมวดวิชาไว้ดังนี้

1. กำหนดผู้สอนประจำรายวิชาต่าง ๆ
2. กำเนินการให้มีการจัดทำแผนการสอน จุดประสงค์การสอนและ เครื่องมือวัสดุผลประจำรายวิชา
3. กำหนดแนวการสอนและประเมินผลให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และให้ เข้าใจตรงกัน
4. ควบคุมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตรและวัตถุประสงค์ ที่ตกลงกันไว้
5. กำเนินการสอนซ่อมเสริมและแก้ไขผลการเรียนที่ต่ำกว่ามาตรฐาน ที่กำหนด
6. ประสานงานกับหมวดวิชาอื่นให้การเรียนการสอนและกิจการรมมีลักษณะ เสริมและสอดคล้องกัน และประสานงานกับฝ่ายส่งเสริมการสอน เพื่อให้การเรียน

การสอนก็ขึ้น เช่น ฝ่ายแนะแนว ห้องสมุด ฝ่ายโสตทัศนศึกษา ฯลฯ

7. ส่งเสริมให้มีการสร้างสื่อการเรียนการสอนขึ้นใช้ภายในมหาวิทยาลัย
8. เตรียมข้อมูลให้พร้อมที่จะรับการตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะเพื่อ

พัฒนางานวิชาการ

นักการศึกษาชาวต่างประเทศท่านหนึ่งคือ ฮาร์ล อาร์. คักลาส (Harl R. Douglas 1964 : 28-29) ได้กล่าวถึงหน้าที่ความรับผิดชอบงานวิชาการของหัวหน้ามหาวิทยาลัยไว้ดังนี้

1. ช่วยเหลือครูในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งได้กำหนดจุดประสงค์และสาระสำคัญขั้นค่าสุดของแต่ละวิชาที่สอน
2. ประมุขนิเทศครูใหม่ให้รู้ระเบียบ กฎข้อบังคับต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ตลอดจนหลักสูตรและประมวลการสอน
3. แนะนำหนังสือ วารสารต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ครูในมหาวิทยาลัย
4. ช่วยในการวางแผนและดำเนินการทดลองทางการศึกษาแก่ครูในมหาวิทยาลัย
5. แนะนำการใช้อุปกรณ์โสตทัศนศึกษา วิธีสอนใหม่ ๆ
6. วางแผนการใช้งบประมาณรายจ่าย
7. เป็นผู้นำในการพิจารณาแบบเรียน หนังสืออ่านประกอบ
8. ช่วยผู้บริหารพิจารณาเลือกครูใหม่
9. เป็นผู้นำในการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขประมวลการสอน
10. ทำบัญชีพัสดุ เครื่องมือและแบบเรียนในมหาวิทยาลัย
11. จัดทำตารางสอนของมหาวิทยาลัย

จะเห็นได้ว่า จากอำนาจหน้าที่ทางวิชาการของหัวหน้ามหาวิทยาลัยที่มีผู้กล่าวไว้ข้างต้นนั้น จะเป็นหน้าที่เกี่ยวกับการนิเทศงานวิชาการ เสียเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นการบริหารงานวิชาการและการปฏิบัติงานนิเทศทางวิชาการแก่ครูในมหาวิทยาลัยของหัวหน้ามหาวิทยาลัย จึงต้องกระทำควบคู่กันไปเสมอ แต่ก็ได้มีผู้ที่กล่าวถึงงานนิเทศทางวิชาการโดยเฉพาะของหัวหน้ามหาวิทยาลัยเอาไว้ดังนี้

สว่าง ปานมัน (2522 : 70) ได้กล่าวถึงความรับผิดชอบในการนิเทศงานวิชาการทั่วไปของหัวหน้าหมวดวิชาไว้ สรุปได้ดังนี้

1. กำหนดงานสอนแก่ครูในหมวดวิชาให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ
2. ประชุมครูในหมวดวิชาโดยสม่ำเสมอ เพื่อชี้แจงงานวิชาการ
3. ประชุมนิเทศครูใหม่
4. แนะนำและสาธิตการสอนแก่ครูในหมวดวิชา
5. ควบคุมการทำโครงการสอนและแผนการสอนของครูในหมวดวิชา
6. จัดครูสอนแทน
7. ควบคุมการประเมินผลในหมวดวิชา
8. ทำสถิติความก้าวหน้าของนักเรียนในการเรียนรายวิชาต่าง ๆ

ในหมวดวิชา

9. สนับสนุนปรัชญาและนโยบายของโรงเรียน
10. กำหนดรูปแบบข้อสอบ
11. กำหนดเกณฑ์มาตรฐานที่จะให้นักเรียนผ่านแต่ละรายวิชาในหมวดวิชา
12. ร่วมพิจารณาตัดสินผลการสอบรายวิชาในหมวดวิชา
13. ติดต่อบริการประสานงานกับผู้บริหารและบุคลากรอื่น ๆ เพื่อให้ได้มา

ซึ่งสื่อการสอน

14. จัดทำรายการหนังสือ อุปกรณ์การสอนในหมวดวิชา
15. จัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีของหมวดวิชาร่วมกับครูในหมวด

นักการศึกษาต่างประเทศ คือ รอส แอล นีกเลย์ และ เอ็น ดีน อีแวนส์ (Ross L. Neagley and N. Dean Evans 1964 : 106 - 107) กล่าวว่า หัวหน้าหมวดวิชาเป็นตำแหน่งที่มีคุณค่าทางด้านการนิเทศงานวิชาการ จึงควรมีหน้าที่ในการปฏิบัติงานนิเทศดังสรุปได้ดังนี้

1. ทำการสอนให้เป็นอย่างดีที่ถี่ และสามารถสาธิตการสอนแก่ครูได้
2. จัดทำคำปรึกษาและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้การสอนดีขึ้น
3. เยี่ยมห้องเรียน ทำงานร่วมกับครูอื่น ๆ แนะนำวิทยากรแขนงต่าง ๆ

จัดให้มีทัศนศึกษา จัดทำโสตทัศนวัสดุให้ตามความเหมาะสม

4. ร่วมกับครูในหมวดวิชาปรับปรุงหลักสูตร ประมวลการสอนและตำรา
5. ช่วยเหลือในการปฐมนิเทศครูใหม่
6. ช่วยแนะนำจัดหาครูแทน เมื่อครูคนใดคนหนึ่งขาด
7. ถ้าหากมีการฝึกสอนภายในโรงเรียน ควรให้ความร่วมมือกับนักศึกษา

ฝึกสอน

8. ให้คำปรึกษาแก่ครูทั้งในค่านส่วนตัวและการสอน เป็นการบำรุงขวัญหรือกำลังใจให้มีประสิทธิภาพ

9. ยอมรับและส่งเสริมครูที่มีความคิดริเริ่มในค่านการสอนหรือค่านอื่น ๆ
10. ให้มีการประชุมครูในหมวดวิชาอย่างสม่ำเสมอ
11. รับหน้าที่เป็นสื่อกลางติดต่อภายในหมวดวิชา
12. ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานในหมวดวิชาทำการค้นคว้าวิจัย
13. ช่วยเหลือกิจกรรมพิเศษนอกเหนือจากการเรียนการสอน โดยการให้

ความสะดวก เช่น กิจกรรมของชุมชน เป็นต้น

14. ให้ความช่วยเหลือครูที่มีปัญหาเรื่องระเบียบวินัย
15. ช่วยเหลือนักเรียนในการตัดสินใจเลือกวิชาเรียนภายในหมวดวิชา

ที่รับผิดชอบ

16. ให้ความช่วยเหลือแก่โครงการแนะแนว
17. เป็นผู้นำในการเตรียมการวางแผนการทดสอบ

จากที่มีผู้กล่าวถึงหน้าที่ในการปฏิบัติงานนิเทศทางวิชาการของหัวหน้าหมวดวิชานั้น สรุปได้ว่า หัวหน้าหมวดวิชาของให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ ครูในหมวดวิชาเกี่ยวกับงานวิชาการทุกด้าน นับตั้งแต่การทำความเข้าใจกับหลักสูตร ไปจนถึงชั้นการประเมินผลการเรียนการสอน และส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการแก่ครูในหมวดวิชาเพื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

การปฏิบัติงานนิเทศทางวิชาการของหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของการจัดการศึกษาในประเทศไทยเพราะสังคมเปลี่ยนแปลงไปมาก ความยุ่งยากทางเศรษฐกิจก็เพิ่มขึ้นมาก ปัญหาอันเนื่องจากการ

เปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่ย่อมเกิดขึ้นแน่นอน ดังนั้นครูภาษาไทยควรได้รับการช่วยเหลืออย่างยิ่งในการปฏิบัติงานวิชาการให้สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของชาติ ดังที่กองการมัธยมศึกษา (2527 : 77 - 78) กล่าวไว้สรุปได้ว่า

ครูไม่ได้มีหน้าที่สอนศิษย์ในห้องเรียนแล้วก็สิ้นสุดเพียงเท่านั้น ขอบข่ายงานวิชาการที่ครูในโรงเรียนจะต้องปฏิบัติมีอยู่กว้างขวาง รายละเอียดที่ครูของศึกษาใหม่ ความสำเร็จหรือต้องได้รับการนิเทศให้มีความรู้เพื่อการปฏิบัติ อย่างน้อยได้แก่

1. การศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง ของหลักสูตร และศึกษากาไรเอกสารประกอบกาไรหลักสูตร
2. การศึกษาจุดประสงค์กาเรียนกาการสอน และกาจัดทำแผนกาการสอน
3. การเลือกและศึกษาเนื้อหา หนังสือประกอบและกาไรหนังสือเพื่อส่งเสริมกาการสอน
4. การพิจารณาใช้วิธีสอนให้เหมาะแก่นักเรียนโดยส่วนรวมและเฉพาะนักเรียนที่มีปัญหา
5. การเตรียม การจัดทำและกาไรสื่อกาการสอนตามควรแก่วิธีสอน
6. การจัดให้นักเรียนประกอบกิจกรรมระหว่างเรียนและกิจกรรมต่อเนื่องบทเรียน
7. การวัดผลกาเรียนโดยศึกษาและจัดทำแบบทดสอบต่าง ๆ การทำข้อสอบ การทดสอบ การศึกษาผลกาการสอน การวิเคราะห์ข้อสอบ

ข้อที่กล่าวมาข้างต้นนี้ นับเป็นกระบวนการเรียนกาการสอนซึ่งหัวหน้าหมวดวิชาจำเป็นต้องจัดนิเทศแก่ครูภาษาไทยทั้งสิ้น และอีกประการหนึ่งที่หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยจะต้องสนับสนุนส่งเสริมครูในหมวดวิชาก็คือ ด้านความก้าวหน้าทางวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยมีหน้าที่โดยตรงในการบริหารงานวิชาการและนิเทศงานวิชาการในหมวดวิชาภาษาไทย เพราะหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยเป็นผู้นิเทศที่ใกล้ชิดกับครูในหมวดวิชาของตนมากที่สุด มีสิทธิ์เต็มที่ในการควบคุม ดูแล แนะนำ การปฏิบัติงานวิชาการของครูในหมวดวิชาให้เต็มความสามารถ งานวิชาการของหมวดวิชาจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับความเอาใจใส่ในการนิเทศของหัวหน้าหมวดวิชาเป็นสำคัญ ดังนั้นหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยควรเตรียมการ วางแผน และกำเนินงานนิเทศทางวิชาการด้านต่าง ๆ แก่ครูในหมวดวิชาดังต่อไปนี้

กานหลักสูตร

ปัจจุบันหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ที่ใช้อยู่นี้ มีการเปลี่ยนแปลงจุดหมาย หลักการ และโครงสร้างของหลักสูตรให้แตกต่างจากหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2503 หลักสูตรปัจจุบันเน้นการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็นและสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นสุข และการศึกษาที่ความต้องการดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จอยู่ที่ผู้ใช้หลักสูตร จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูภาษาไทยจะต้องทำความเข้าใจในหลักสูตร และมีบุุณิเทศคอยให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือครูในการจัดหาหลักสูตร เอกสารการใช้หลักสูตร และแนะนำอธิบายให้ครูภาษาไทยเข้าใจการใช้หลักสูตรมากยิ่งขึ้น เพื่อการนำไปปฏิบัติที่เหมาะสม ดังที่ นิพนธ์ รอคภัย (2524 : 73) กล่าวว่า "หลักสูตร เป็นแนวทางพื้นฐานในการกำหนดจุดมุ่งหมายและการจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน และสื่อเหล่านี้จะเกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อครูผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยตรง มีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตร สามารถนำหลักสูตรไปใช้ในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ"

ในการนิเทศงานวิชาการกานหลักสูตรแก่ครูนั้น สัจก อุทรานันท์ (2527 : 274) กล่าวไว้ซึ่งสรุปได้ว่า หัวหน้าหมวดวิชาควรมีบทบาทในการส่งเสริมการใช้หลักสูตรของครู โดยการศึกษารายละเอียดและทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่ตนเองรับผิดชอบอย่างซัดแจ้ง เริ่มตั้งแต่ หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง อัตรเวลาเรียน ความมุ่งหมายแต่ละรายวิชา เนื้อหา เพื่อที่จะได้ชี้แจงให้ครูเห็นความสำคัญของหลักสูตร และอธิบายให้ครูเข้าใจรายละเอียดของหลักสูตร นอกจากนี้หัวหน้าหมวดวิชาต้องทำความเข้าใจกับเอกสารประกอบการใช้หลักสูตรซึ่งประกอบไปด้วย ประมวลการสอน กำหนดการสอน แผนการสอน หนังสืออ้างอิง คู่มือครู และหนังสืออ่านประกอบอื่น ๆ เพื่อจะได้อธิบายการใช้เอกสารดังกล่าวแก่ครู (นิพนธ์ รอคภัย 2524 : 79) หัวหน้าหมวดวิชาต้องพยายามจัดหาเอกสารประกอบการใช้หลักสูตรมาไว้ในหมวดวิชา เพื่อให้ครูได้ศึกษาและประชุมร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตร และหัวหน้าหมวดวิชาควรประสานงานการใช้หลักสูตรกับหมวดวิชาอื่นเพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (สัจก อุทรานันท์ 2527 : 274)

จากที่มีผู้กล่าว เกี่ยวกับงานนิเทศทางวิชาการ คำนหลักสูตร ของหัวหน้าหมวดวิชา
แล้วนั้น หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยควรจะต้องเป็นแนวในการปฏิบัติงานนิเทศทางวิชาการ
คำนหลักสูตรแก่ครูภาษาไทย เพื่อให้การบริหารการใช้หลักสูตรของหมวดวิชาเป็นไปอย่างค้ำ

ค้ำจุกประสงค

จุกประสงคการ เรียนรู้ เป็นเครื่องกำหนดทิศทางของการ เรียน ครูภาษาไทยนั้น
นอกจากจะต้องจุกประสงคของหลักสูตร และจุกประสงครายวิชา ที่กำหนดไว้ใน
หลักสูตรแล้วก็จะต้อง เข้าใจถึงจุกประสงคการ เรียนรู้ที่แยกย่อยจากจุกประสงครายวิชา
ภาษาไทย เพราะจุกประสงคการ เรียนรู้มีความสำคัญสำหรับครูผู้สอนในการจัดกิจกรรม
การเรียนการสอน ซึ่งระบุว่าเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนแต่ละคาบแล้วต้องการให้
ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปเช่นไร จึงเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดจุก
ประสงคการ เรียนรู้รายวิชาที่สอนขึ้นเอง (กองการมัธยมศึกษา 2527 : 52 - 53)
ดังนั้นจะเห็นว่าเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูภาษาไทยจะต้องมีความรู้พอที่จะกำหนด
จุกประสงคการ เรียนรู้ในรายวิชาที่ตนสอนให้สอดคล้องกับจุกประสงครายวิชาและ
จุกประสงคของหลักสูตรได้ และจุกประสงคการ เรียนรู้ดังกล่าวต้องชี้บ่งถึงพฤติกรรม
ของผู้เรียนที่สามารถวัดได้

นอกจากนั้นครูภาษาไทยจะต้องมีความรู้พอที่จะจัดสภาพการเรียนการสอนให้
สอดคล้องกับจุกประสงคการ เรียนรู้ที่กำหนดไว้เมื่อ เขียนแผนการสอนด้วย

การที่ครูภาษาไทยจะมีความรู้ ความเข้าใจในการกำหนดจุกประสงคการ เรียน
การสอนเป็นอย่างดีเพื่อประสิทธิภาพการเรียนการสอนที่ค้ำนั้น จำเป็นต้องอาศัยการนิเทศ
โดยเฉพาะการแนะนำจากหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย ซึ่งเป็นผู้นิเทศที่ใกล้ชิดที่สุดใน
โรงเรียน

ในค้ำจุกประสงคการ เรียนการสอนนี้ หัวหน้าหมวดวิชาจะต้องศึกษาให้
เข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับจุกมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาภาษาไทย จุกประสงครายวิชา
ภาษาไทยและจุกประสงคการ เรียนรู้ซึ่งแจกแจงเป็นพฤติกรรมย่อยที่สามารถวัดได้
เพื่อที่จะใค้อธิบายแก่ครูใค้อย่างถูกต้อง เพราะครูจะต้องสร้างจุกประสงคการ เรียนรู้
ขึ้นเอง ซึ่งจุกประสงคการ เรียนรู้มีหลักสำคัญในการสร้าง และจุกประสงคทั้ง 3 ระดับ
นี้ต้องมีความสอดคล้อง สัมพันธ์กันและต้องสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของชาติด้วย
(กองการมัธยมศึกษา 2527 : 53)

นอกจากนี้หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยต้องส่งเสริมให้ครูได้ฝึกเขียน
จุดประสงค์การเรียนรู้หลังจากที่อธิบายให้เข้าใจ และให้คำแนะนำครูพร้อมทั้งควบคุม
การทำแผนการสอนของครูภาษาไทยด้วย

เนื้อหาและหนังสือเรียน

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ก็ย่อมเป็นผลให้เนื้อหาวิชาภาษาไทย
และหนังสือเรียนภาษาไทยเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปตามหลักการและจุดหมาย
ของหลักสูตร การเปลี่ยนแปลงนี้ก่อให้เกิดความยุ่งยากแก่ครูภาษาไทยในการพิจารณา
ถึงขอบเขตของเนื้อหา และการใช้หนังสือเรียน การนิเทศงานวิชาการด้านเนื้อหาและ
การใช้หนังสือเรียนแก่ครูภาษาไทยจะช่วยเหลือครูภาษาไทยได้มาก ดังที่ บรรเทา
กิตติศักดิ์ (2526 : 287) กล่าวว่า "... หนังสือเรียนต้องเปลี่ยนแปลงตามหลักสูตร
การนิเทศการศึกษาจะเข้ามามีบทบาทช่วยให้ครูได้ทำความเข้าใจกับขอบเขตของ
เนื้อหาวิชา และการใช้หนังสือเรียน ผู้นิเทศจะช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงการเรียน
การสอนและการใช้หนังสือเรียนที่เปลี่ยนแปลงไปได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพ"

ครูภาษาไทยจะได้รับความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาภาษาไทยในราย
วิชาที่ตนกำลังสอน ได้รับการปรับปรุงแก้ไขในสิ่งที่ครูเข้าใจไม่ถูกต้อง เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา
ได้รับความรู้เกี่ยวกับการพิจารณาเลือกใช้หนังสือเรียน หนังสืออ่าน ประกอบเล่มอื่น ๆ
ที่อนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนหรือเป็นคู่มือสอนในโรงเรียนได้ นอกเหนือจากหนังสือเรียน
หนังสืออ่านประกอบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้ และได้รับความรู้เกี่ยวกับการ
สร้างแบบฝึกเสริมทักษะทางภาษา จากการนิเทศงานวิชาการด้านนี้ สิ่งทีกล่าวน่าจะเป็น
เหตุผลที่ชี้ให้เห็นว่า จำเป็นที่จะต้องนิเทศงานวิชาการด้านเนื้อหาและหนังสือเรียนแก่ครู
ภาษาไทย เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพการสอนภาษาไทย

หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยจะต้องศึกษาจุดประสงค์รายวิชาและคำอธิบาย
รายวิชาภาษาไทยทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือก เพื่อที่จะตีความจากคำอธิบายรายวิชา
ออกมาเป็นเนื้อหาวิชาที่จะต้องสอนได้ และอธิบายสิ่งเหล่านั้นแก่ครู เพราะการเรียน
การสอนภาษาไทยในปัจจุบัน ไม่ให้ยึดเนื้อหาจากหนังสือเรียน ถือว่าหนังสือเรียนเป็น
สื่อการสอนอย่างหนึ่งที่จะทำให้การสอนเนื้อหาเป็นไปโดยสะดวกเท่านั้น ทั้งที่ ปรึกษา

เรื่องมาดัย (2517 : 180) กล่าวว่า "หนังสือเรียนเป็นเพียงอุปกรณ์การสอน ครูอย่าไปถือเป็นตัวคัมภีร์ การมีหนังสือเรียนช่วยให้การสอนของครูได้ผลทันเวลาได้มาก" ทั้งนี้หัวหน้ามหาวิทยาลัยภาษาไทยจะต้องร่วมกับครูภาษาไทยในการพิจารณาเลือกหนังสือเรียนและหนังสืออ่านประกอบ การพิจารณาเลือกนั้น ศิษย์ สาทร (2519 : 223) ได้กล่าวถึงหลักการเลือกว่า

การพิจารณาเลือกหนังสือเรียนและหนังสืออ่านประกอบ ควรจะเนื้อหา
ในหนังสือเรียนหรือหนังสืออ่านประกอบเหล่านั้นตรงกับหลักสูตรเพียงใด
ก่อนใดบทหรือของ แบบฝึกหัดควาง ๆ หายบทเรียนเหมาะสมเพียงใด บางทีครู
ที่สอนจำเป็นต้องเพิ่มเติมแก้ไขหรือปรับปรุงตามความเหมาะสม

นอกจากหัวหน้ามหาวิทยาลัยจะช่วยเหลือครูในการเลือกหนังสือเรียนแล้ว ก็ต้อง
จัดหาหนังสืออ้างอิง ตำราต่าง ๆ ไว้ให้ครูภาษาไทยได้ค้นคว้า ดังที่ พิสิฐ คงเมือง
(2521 : 62) กล่าวว่า "โรงเรียนต้องจัดให้มีหนังสือตำรา แบบเรียน และหนังสือ
อ่านประกอบอื่น ๆ ไว้บริการแก่ครูอย่างเพียงพอ และต้องคอยกระตุ้นให้ครูศึกษาค้นคว้า
แสวงหาความรู้ใส่ตัวด้วย"

กานวิธีสอน

ภาษาไทยเป็นวิชาที่มีความสำคัญในหลักสูตรมัธยมศึกษา กำหนดให้เป็นวิชา
บังคับ เพราะเป็นเครื่องมือสื่อสารในสังคมและสร้างความสามัคคีของคนในชาติ แคณ
การวิจัยของ พรสวรรค์ วงศ์วิไลทอง (2520 : 93-95) ซึ่งทำการวิจัยเรื่อง
ปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร
ปรากฏว่านักเรียนไม่ชอบเรียนภาษาไทยเพราะครูสอนไม่ดี ใช้วิธีสอนแบบบรรยายเป็น
ส่วนใหญ่ วิธีสอนของครูไม่น่าสนใจ จากผลการวิจัยดังกล่าวก็พอจะชี้ให้เห็นความจำเป็น
ที่จะต้องมีกรณีศึกษาการสอนภาษาไทยเพื่อปรับปรุงวิธีสอนของครู ในเรื่องนี้ บรรเทา
ภิกขิต์ภักดิ์ (2526 : 286) กล่าวสนับสนุนว่า "แม้ครูที่สอนก็อยู่แล้วก็ยังต้องนิเทศ
เพื่อปรับปรุงวิธีสอนให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ" และกองการมัธยมศึกษา
(2527 : 77) ก็ได้กล่าวสนับสนุนเกี่ยวกับความจำเป็นที่กองนิเทศงานวิชาการด้าน
วิธีสอนแก่ครูว่า

การสอนในโรงเรียนเหมือนกับการเล่นลูกเต๋า ฉากหรือโรงละครก็คือที่เก็บ
เนื้อเรื่องที่แสดงออกเปลี่ยนแปลง แคนด้ายแสดงแสดงซ้ำซากอยู่แบบเดิมเรื่อย
ผู้แสดงเองก็เบื่อ ผู้ดูก็ขาดความนิยม ฉะนั้นฉากหรือห้องเรียนควรปรับปรุงให้
สนุก ตื่นตัวตื่นใจอยู่เสมอ สิ่งสำคัญคือ วิธีแสดงหรือวิธีสอนต้องมีการปรับปรุง
ให้ดีขึ้น ให้ประโยชน์แก่เด็กมากขึ้น ไม่ใช่สอนซ้ำซากตามวิธีเก่า การสอนนั้น
แม้วัตถุประสงค์ เนื้อหาจะคงเดิม สามารถเปลี่ยนแปลงปรับปรุงได้ และการ
นิเทศเกี่ยวกับวิธีสอนใหม่ ๆ จะช่วยครูไ้มาก

บรรเทา กิตติศักดิ์ (2526 : 287) ได้ให้เหตุผลเพิ่มเติมเกี่ยวกับ
ความจำเป็นที่ตองนิเทศ เรื่องวิธีสอนแก่ครูอีกว่า

เนื่องจากความเจริญทางด้านการศึกษาอันเป็นผลจากการวิจัย ทำให้พบแนว
การสอนใหม่ๆ ที่ก้าวหน้าแล้ว เช่น การจัดศูนย์การเรียน การใช้บทเรียน
สำเร็จรูป การใช้ชุดการสอน เป็นต้น ครูภาษาไทยจึงควรรำนำแนวคิดและวิธีการ
ดังกล่าวมาพัฒนาการสอนของตน จึงจำเป็นต้องอาศัยบุคคลากรที่มีความรู้ ความ
ชำนาญ มีประสบการณ์มาให้การนิเทศแก่ครูภาษาไทย

ดังนั้นวิธีสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ครูภาษาไทยต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และ
สามารถสอนได้หลายวิธีเพื่อให้เหมาะกับสถานการณ์และสภาพของเนื้อหาวิชา และครู
จะมีโอกาสได้รับการนิเทศก็ต่อเมื่อหัวหน้าหมวดวิชาและทางโรงเรียนจัดให้

วิธีสอนอีกอย่างหนึ่งที่ครูภาษาไทยจำเป็นต้องมีความรู้คือ วิธีสอนซ่อมเสริม
จึงจำเป็นต้องได้รับการนิเทศวิธีสอนซ่อมเสริมเพื่อที่จะได้แก้ไข และส่งเสริมเด็กเป็น
รายบุคคล ดังที่ ชลอ จันทรกุล (2523 : 39) กล่าวว่า "แม้ครูจะสอนดีเพียงใด
ก็ตาม ก็ยังจะมีเด็กที่ล้าหลังอยู่กลุ่มหนึ่งเสมอ"

ในด้านวิธีสอน หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยต้องศึกษาวิธีสอนต่าง ๆ พร้อมทั้ง
เทคนิคสมัยใหม่ต่าง ๆ เพื่อนิเทศครูภาษาไทยให้รู้จักเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา
และนิเทศให้ครูภาษาไทยรู้จักใช้เทคนิคใหม่ ๆ ในการสอนภาษาไทย ดังที่ อัจฉรา
ประไพตระกูล (2521 : 83) กล่าวว่า "ครูสำหรับหลักสูตรใหม่ต้องรู้วิธีสอน
แบบต่าง ๆ ตลอดจนเทคนิคสมัยใหม่ รู้จักเลือกวิธีสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา คำนึงถึง
ความแตกต่างระหว่างบุคคล รู้เทคนิคต่าง ๆ ในการสอนเพราะการรู้วิธีสอนอย่างเดียว
ไม่ช่วยให้การสอนสำเร็จเท่าที่ควร"

สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่หัวหน้าหมวดวิชาควรปฏิบัติกานนิเทศค่านวิธีสอนคือสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ครูเกิดความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น สนับสนุนให้ทดลองใช้วิธีสอนใหม่ ๆ แนวคิดใหม่ในการเรียนการสอน (ชลธ จันทรกุล 2523: 34) และหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยก็เช่นกัน ควรที่จะสนับสนุนครูภาษาไทยในเรื่องดังกล่าว

หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยควรที่จะเข้าเยี่ยมชั้นเรียนเพื่อสังเกตการสอนและให้คำแนะนำแก่ครู ดังที่ ภิญโฑ สาร (2519 : 235) กล่าวว่า "ผู้มีหน้าที่บริหารงานวิชาการควร ไปเยี่ยมห้องเรียนขณะที่ครูสอนเสียบ้าง และควรทำเป็นประจำจนครูรู้สึกเป็นของธรรมดาที่มีคนมาขอคูการสอน"

อนึ่ง หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยควรมีความรู้ด้านการสอนซ่อมเสริมและนิเทศเรื่องการสอนซ่อมและสอนเสริมแก่ครูภาษาไทย เพื่อให้ครูภาษาไทยสามารถนำไปปฏิบัติได้ตรงตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

กรมสามัญศึกษา (2523 : 76) ได้กล่าวถึงการปฏิบัติงานนิเทศค่านวิธีสอนของผู้นิเทศโดยสรุปซึ่งหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยก็ต้องถือปฏิบัติเช่นกัน ดังนี้

นิเทศครูให้รู้จักวางแผนการสอนร่วมกับนักเรียน ให้ครูรู้จักเอาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษามาใช้ในการสอน ให้ครูส่งเสริมนักเรียนให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ให้ครูศึกษาหลักจิตวิทยาในการสอน ให้ครูสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนให้นักเรียนเป็นสุขในการเรียน

งานสื่อการสอน

การเรียนการสอนในปัจจุบัน สื่อการสอนนับว่ามีความสำคัญมากเพราะจะช่วยให้ผู้สอนสอนให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาได้ง่าย เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (ภิญโฑ สาร 2523 : 247)

ในปัจจุบันสื่อการสอน ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนเท่านั้น แต่หมายรวมถึงทั้ง วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ กิจกรรม สื่อมวลชนต่าง ๆ ทรัพยากร และแหล่งวิชาในท้องถิ่น จะเห็นว่าความเจริญทางเทคโนโลยีเข้ามามีผลต่อสื่อการเรียนการสอนอย่างมาก จึงทำให้ครูภาษาไทยขาดความรู้ ขาดประสบการณ์ในการใช้สื่อการเรียนการสอนประเภทอื่น ๆ นอกจากวัสดุอุปกรณ์ง่าย ๆ จำเป็นต้องได้รับการนิเทศเกี่ยวกับการ

ใช้สื่อการสอนประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะ สื่อการสอนประเภทเครื่องมือต่าง ๆ เป็นอย่างยิ่ง ดังที่ นิพนธ์ รอกภัย (2524 : 86) กล่าวว่า "เนื่องจากสื่อการสอน มีหลายประเภท การเลือกใช้และการใช้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นนับว่าเป็นสิ่งที่ผู้ใช้ควรคำนึง... ฉะนั้นผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบ โดยเฉพาะผู้บริหารท้องถิ่นให้มีการฝึกอบรมครูให้มีความรู้และทักษะในการใช้สื่อการสอน"

ดังนั้น ครูภาษาไทยจำเป็นต้องได้รับการนิเทศให้มีความรู้ ความสามารถในการผลิตอุปกรณ์อย่างง่าย ๆ ขึ้นใช้เอง ให้มีความรู้ ความสามารถในการใช้สื่อการสอนทุกประเภท และให้รู้จักเลือกใช้สื่อการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา วิธีสอน และสภาพการเรียนการสอน เพราะไม่ใช่เรื่องง่ายนักที่ครูภาษาไทยจะเรียนรู้เรื่องดังกล่าวโดยปราศจากการนิเทศ หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยต้องชี้แจงให้ครูภาษาไทยเห็นประโยชน์และความสำคัญของสื่อการสอน จัดให้ครูภาษาไทยได้รับการนิเทศเกี่ยวกับการผลิตและการเลือกใช้สื่อการสอนทุกประเภท รวมทั้งการใช้ห้องสมุดโรงเรียนและแหล่งวิชาการในห้องเรียน ดังที่ นิพนธ์ รอกภัย (2524 : 86) ได้กล่าวถึงผู้รับผิดชอบงานนิเทศทางวิชาการในโรงเรียนโดยตรง จะต้องดำเนินการนิเทศด้านสื่อการสอนในเรื่องต่อไปนี้

1. จัดศูนย์บริการสื่อการเรียนการสอนเพื่อบริการครูในหมวดวิชาให้พอเพียง
2. จัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยไว้ให้ครู และร่วมกับครูปรับปรุงวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่แล้วให้มีคุณภาพก็อยู่เสมอ
3. สสำรวจวิเคราะห์ความคงการวัสดุอุปกรณ์ของครูในหมวดวิชาเพื่อเตรียมจัดหามาให้
4. จัดฝึกอบรมครูและทักษะในการใช้สื่อการสอน

ชลอ จันทสกุล (2523 : 49) ก็กล่าวถึงงานนิเทศด้านสื่อการสอนว่า "ผู้บริหารงานวิชาการที่อยู่ในฐานะผู้นิเทศ ต้องพยายามช่วยเหลือให้ครูสามารถนำวัสดุอุปกรณ์การสอนมาใช้ประกอบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น" ดังนั้นหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยก็ต้องถือปฏิบัติด้วยเพราะอยู่ในฐานะผู้นิเทศ

ในการปฏิบัติงานนิเทศทางวิชาการด้านสื่อการสอนนี้ นักการศึกษาต่างประเทศ คือ คาร์ล กัมบลิว เอช อีริกสัน (Carl W.H. Erikson 1968 : 10-12) ได้เสนอวิธีนิเทศด้านสื่อการสอนที่ซึ่งหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยควรถือปฏิบัติคือ

1. ให้การสนับสนุนค่านิยมประมาณ เครื่องมือเครื่องใช้แก่ครูอย่างเพียงพอ
2. เปิดโอกาสให้คณะครูได้มีส่วนร่วมในการคัดเลือกและจัดซื้อและกำหนดวิธีมีใช้อย่างเหมาะสม คอยดูแลให้ความกระจ่างเมื่อครูเกิดปัญหาการใช้อุปกรณ์การสอน
3. ทั้งศูนย์วัสดุอุปกรณ์เป็นส่วนกลาง มีผู้รับผิดชอบ มีการตรวจสอบแซมอยู่เสมอ
4. จัดวัสดุอุปกรณ์ไว้หลายชนิดเพื่อสนองความต้องการของครูทั้งวัสดุที่สิ้นเปลืองและไม่สิ้นเปลือง
5. จัดสาธิตการใช้อุปกรณ์การสอนเพื่อให้ครูได้เพิ่มพูนทักษะในการใช้เครื่องมือ

งานกิจกรรมประกอบการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การสอนภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา นอกจากครูผู้สอนจะใช้วิธีสอนที่น่าสนใจแล้วก็ควรที่จะได้พยายามสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนให้เต็มไปด้วยความรื่นรมย์สนุกสนาน เพื่อให้นักเรียนรู้สึกสนุกสนาน เห็นว่าภาษาไทยน่าเรียน โดยใช้กิจกรรมประกอบการสอนต่าง ๆ เช่น การเล่นเกมทบทวนสมมุติ สถานการณ์จำลอง เกม เพลง เป็นต้น เพื่อช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนให้ดีขึ้น (สุจริท เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์พรหม 2523 : 258) แต่ครูภาษาไทยส่วนใหญ่จะสอนด้วยวิธีบรรยายยังขาดทักษะในการสอดแทรกกิจกรรมประกอบการสอนเพื่อให้นักเรียนสนใจเรียน ถ้าครูภาษาไทยได้รับการนิเทศหรือได้รับการอบรมในเรื่องนี้ ครูภาษาไทยจะสามารถนำกิจกรรมต่าง ๆ ไปสอดแทรกในการสอนได้เป็นอย่างดี

ส่วนกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้นเป็นกิจกรรมภาษาไทยที่จัดขึ้นนอกเวลาเรียน เพื่อช่วยเสริมการเรียนการสอนในชั้นให้ดีขึ้น เป็นกิจกรรมที่ไม่มีหน่วยกิต ไม่มีคะแนน แต่ครูจะเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ เหตุที่ครูภาษาไทยควรจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรภาษาไทยให้นักเรียนนั้น สุจริท เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์พรหม (2523 : 196) กล่าวว่า

ปัจจุบันภาษาไทยเป็นวิชาบังคับ เนื้อหาที่จะต้องเรียนมีมาก แต่เวลาเรียนไม่มากเท่าที่ควร ทั้งที่ภาษาไทยเป็นวิชาทักษะ นักเรียนควรได้มีโอกาสฝึกทักษะทางภาษาโดยทั่วถึงกัน ครูภาษาไทยจึงควรที่จะได้จัดกิจกรรมทางภาษาขึ้นนอกเวลาเรียนเพื่อเสริมการเรียนการสอนในชั้นให้ดีขึ้น กิจกรรมที่จัดขึ้นอาจอยู่ในรูปของชุมนุมภาษาไทย ชุมนุมวรรณศิลป์ โทวาที ฯลฯ

ครูภาษาไทยจึงควรได้รับการช่วยเหลือ แนะนำ ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับระเบียบและวิธีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อประสิทธิภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย

ในค่านกิจกรรมประกอบการสอน หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยควรให้คำแนะนำแก่ครู ให้รู้จักสอดแทรกกิจกรรมเพื่อประกอบการสอนที่น่าสนใจ เช่น การใช้เกม เพลง นาฏการ บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง เป็นต้น และควรกระตุ้นให้ครูจัดกิจกรรมประกอบการสอนอย่างสม่ำเสมอโดยแนะนำให้ครูวางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับผู้เรียนและสนับสนุนค่านอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมแก่ครูด้วย เพื่อให้การเรียนการสอนในห้องเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังกล่าวไว้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอนจะช่วยกระตุ้นให้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนสนใจการเรียนมากขึ้น เข้าใจในเนื้อหาแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น จดจำได้นานยิ่งขึ้น ช่วยให้การเรียนการสอนในครั้งต่อไปมีคุณค่ายิ่งขึ้น (กองการมัธยมศึกษา 2527:66)

ส่วนค่านกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้น ในคู่มือผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาได้กำหนดหน้าที่ของหัวหน้าหมวดวิชาไว้สรุปได้ดังนี้

1. จัดนิทรรศการหรือส่งเสริมให้ครูจัดนิทรรศการเกี่ยวกับหมวดวิชา
2. สาธิตกิจกรรม
3. สนับสนุนการจัดตั้งชุมนุมทางวิชาการ เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะ ประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถเชิงพฤติกรรมยิ่งขึ้น (กรมสามัญศึกษา 2519: 211)

ดังนั้นหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยจึงควรปฏิบัติภารกิจค่านกิจกรรมเสริมหลักสูตรภาษาไทยได้แก่

1. ส่งเสริมให้ครูจัดนิทรรศการเกี่ยวกับภาษาและวรรณคดีไทย เช่น นิทรรศการวีไทย

2. จัดให้มีการสาธิตกิจกรรมทางภาษา เช่น สาธิตการโต้วาที สาธิตการอ่านทำนองเสนาะ เป็นต้น
3. สนับสนุนและให้การแนะนำแก่ครูในการจัดตั้งชุมนุมภาษาไทย ชุมนุมวรรณศิลป์ เป็นต้น

กานการวัดและประเมินผล

ตามหลักการในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียน หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 พ.ศ. 2523 (กระทรวงศึกษาธิการ 2523 : 8) ระบุว่า

การศึกษาตามหลักสูตรใหม่นี้ มีไ้มุ่งที่จะให้นักเรียนมีสัมฤทธิผลทางการเรียน เพียงด้านความรู้ ความจำ แต่มุ่งให้ถึงขั้นปฏิบัติได้เป็นสำคัญ... ทั้งนี้การวัดและประเมินผลจะต้องกำหนดแนวทางให้สอดคล้องกัน คือ เป็นการวัดผลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มิใช่เพื่อการตัดสินได้ ตกเท่านั้น หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการสอนของครู การเรียนของนักเรียน

ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูภาษาไทยจะต้องเข้าใจหลักการวัดผลและประเมินผลเป็นอย่างดี เพื่อการปฏิบัติงานวิชาการด้านนี้ได้อย่างถูกต้อง ยุติธรรม สิ่งที่จะช่วยครูภาษาไทยได้ก็คือ การนิเทศจากผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ เพราะครูภาษาไทยส่วนใหญ่มักไม่ค่อยมีโอกาสศึกษาหลักการและระเบียบการวัดผลอันเนื่องมาจากความไม่สะดวกบางประการ ทำให้ครูยังวัดผลแบบเดิม คือ วัดผลเพื่อตัดสินได้-ตก วัดเฉพาะด้านความรู้ ความจำของนักเรียน

การนิเทศงานวิชาการด้านการวัดและประเมินผลนั้น หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยจะต้องศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ และชี้แจง อธิบายให้ครูในหมวดวิชาได้เข้าใจอีกทีหนึ่ง ดังที่ ชลอ จันทรงกุล (2523 : 56-60) ได้กล่าวถึงบทบาทด้านการวัดและประเมินผลของผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศงานวิชาการในโรงเรียนว่า จะต้องมีความรู้และอธิบายให้ครูเข้าใจและเข้าถึง เรื่องต่อไปนี้ได้ เพื่อการนำไปปฏิบัติให้ถูกต้อง ซึ่งสรุปได้เป็นหัวข้อใหญ่ ๆ ดังนี้คือ

1. ระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลของกระทรวงศึกษาธิการ
2. หลักการวัดและประเมินผลที่ดี
3. ขบวนการในการประเมินผล
4. วิธีการประเมินผล

เนื่องจากวิชาภาษาไทยเป็นวิชาทักษะ มีกระบวนการเรียนรู้ที่ค่อนข้างซับซ้อน ดังนั้นหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยจะต้องมีการมากขึ้นในการนิเทศเกี่ยวกับขบวนการ ขั้นตอน และวิธีการวัดและประเมินผลวิชาภาษาไทย (จิรภา ลิ้มเลิศเสถียร 2527 : 40)

นิพนธ์ รอคภัย (2524 : 115-116) ได้กล่าวถึงงานนิเทศของผู้บริหารงานวิชาการเกี่ยวกับการประเมินผลการศึกษาว่า ผู้บริหารงานวิชาการจะต้องดำเนินการในสิ่งต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการวัดผลในเรื่องประเภทของข้อสอบ ระยะเวลาการสอบ กำหนดส่งคะแนนที่หัวหน้าหมวดวิชา
2. จัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการทำข้อทดสอบ
3. พยายามหาทางส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการวัดและประเมินผลทั้งด้านเทคนิคการออกข้อสอบ การให้คะแนน การประเมินผล การสอบ
4. แนะนำส่งเสริมให้ครูศึกษาระเบียบ กฎเกณฑ์เกี่ยวกับการสอบให้เข้าใจแจ่มชัด
5. ประเมินผลการสอบที่ผ่านไปรวมทั้งพิจารณาข้อสอบเพื่อหาข้อบกพร่องและแก้ไข จะได้แนวทางใหม่สำหรับการปฏิบัติ แนวข้อสอบจะช่วยให้ครูสอนได้ถูกทิศทาง
6. จัดหาแนวข้อสอบแบบต่าง ๆ เอกสารเกี่ยวกับการประเมินผลมาไว้บริการให้ครูศึกษา
7. จัดให้มีการนิเทศการวัดผลในโรงเรียน
8. ส่งเสริมการสร้างข้อสอบมาตรฐาน

ดังนั้นหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยในฐานะผู้นิเทศทางวิชาการในหมวดวิชา
ควรจะได้ปฏิบัติกรณิเทศการณ์การวัดและประเมินผล โดยคำนึงการตามที่กล่าวมา
เพื่อให้การปฏิบัติงานวิชาการด้านการวัดและประเมินผลของครูภาษาไทยเป็นไปด้วยดี

ความก้าวหน้าทางวิชาการ

วิจิตร วรุตบางกูร กาญจนาศรีกาฬสินธุ์ และ สุพิชญา ชีระกุล
(2524 : 189) กล่าวไว้สรุปไว้ว่า ครูโดยทั่วไปมักมีปัญหายุ่ง 5 ระดับคือ ปัญหาส่วนตัว
ปัญหาเกี่ยวกับหนังสือ และอุปกรณ์การสอน ปัญหาเกี่ยวกับวิธีสอน ปัญหาเกี่ยวกับวิชาชีพ
และปัญหาความต้องการความก้าวหน้าทางวิชาการ ซึ่งผู้นิเทศต้องเข้าไปมีบทบาทในการ
ช่วยเหลือครู

ครูภาษาไทยก็เช่นกัน ย่อมมีความต้องการความก้าวหน้าทางวิชาการ อยากมี
โอกาสที่จะศึกษาหาความรู้ต่าง ๆ เช่น อยากเข้ารับการอบรม สัมมนาต่าง ๆ คุงาน
ทางวิชาการ ลาศึกษาต่อและปฏิบัติงานวิชาการอื่น ๆ นอกเหนือจากการสอน เป็นต้น
เพื่อพัฒนาตัวเอง และเพื่อพัฒนาวิชาชีพ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารหรือผู้นิเทศ
ในโรงเรียน ซึ่งได้แก่ทั้งผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย
จะต้องช่วยเหลือครูในด้านความก้าวหน้าทางวิชาการโดยคำนึงถึงความต้องการของครู
เป็นสำคัญ ดังที่ จาร์ส เกิดควน (2526 : 14) กล่าวว่า "การที่จะพัฒนาครู
ปรับปรุงครูด้านวิชาการนั้น ต้องคำนึงถึงปัญหาและความต้องการของครูเป็นสำคัญ
นั่นคือ ผู้นิเทศต้องเข้าใจความต้องการของผู้รับบริการด้วย"

ภิญโญ สาร (2519 : 235) กล่าวถึงกรณิเทศการณ์ความก้าวหน้า
ทางวิชาการแก่ครูว่า "ควรชักจูงให้ครูอ่านหนังสือหรือตำราวิชาครูบ้าง แม้จะเคย
เรียนมาแล้วเมื่อเวลาผ่านไปความรู้ทางวิชาการอาจบกร่องก็ได้ ควรหาหนังสือ
วิชาครูของผู้ทรงคุณวุฒิมาไว้ในหมวดวิชาสำหรับครูให้ครูหยิบฉวยอ่านได้ทุกเวลา"

ในคู่มือผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาได้กำหนดหน้าที่ของหัวหน้าหมวดวิชาในการ
นิเทศทางวิชาการด้านความก้าวหน้าทางวิชาการแก่ครูในหมวดวิชาไว้ว่า

- ข้อ 5 ประชุมครูในหมวดอย่างน้อยเดือนละครั้ง เพื่อให้คำปรึกษาและช่วยด้านวิชาการ
- ข้อ 6 ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมเพื่อให้มีความรู้เพิ่มขึ้นอยู่เสมอ

(กรมสามัญศึกษา 2519 : 211)

ชโล จันทรกุล (2523 : 35) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทผู้นิเทศในโรงเรียนในการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาการของครูไว้ว่า

1. ควรจัดให้มีการประชุมครูแต่ละหมวดวิชาเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับงานวิชาการซึ่งเป็นงานประจำ
2. ส่งเสริมการค้นคว้า ทดลองและการวิจัยเกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอน
3. สื่อสารแลกเปลี่ยนความเห็นต่องานวิชาการกับครูโดยใช้การประชุมอย่างสม่ำเสมอและประชุมเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับงานวิชาการเป็นครั้งคราว

จำรัส เกิดควน (2526 : 14) ก็ได้กล่าวถึงการส่งเสริมคุณภาพของครูและการพัฒนาในค่านิเทศว่า "ฝึกให้ครูเป็นผู้บรรยายในกิจการต่าง ๆ ช่วยเหลือให้ได้เลื่อนตำแหน่ง เพื่อเพิ่มพูนวิทยฐานะและความรู้ จัดให้ทำงานในค่านที่มีความสามารถหรือมีความสนใจเป็นพิเศษ เช่น เป็นที่ปรึกษาชุมนุมต่าง ๆ"

บุญชม ไชยโกษี (2522 : 29-31) เสนอว่าการส่งเสริมคุณภาพของครูเพื่อการพัฒนาในค่านิเทศ ควรดำเนินการดังนี้

1. จัดให้มีการประชุมนิเทศครูใหม่
2. จัดให้มีการอบรมและศึกษาต่อทั้งภาคปกติและภาคพิเศษ
3. จัดให้มีการพบกับผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการ หรือจัดให้มีบรรยายทางวิชาการ
4. จัดให้ครูไปเยี่ยมเยียนกันเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์
5. ส่งเสริมให้มีการทดลอง วิจัย หรือสนับสนุนให้ครูเขียนบทความหรือแต่งหนังสือขึ้นเพื่อประกอบการสอน
6. จัดให้มีห้องสมุดเคลื่อนที่
7. จัดให้มีการส่ง เอกสารสอนของผู้เชี่ยวชาญ
8. จัดให้มีหนังสือ ตำราวิชาครูให้ครูได้อ่านเพื่อทบทวนความรู้เกี่ยวกับ

วิชาชีพ

ดังนั้น หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยในฐานะผู้นิเทศงานวิชาการในหมวดวิชา ควรจะได้ให้การนิเทศแก่ครูในด้านความก้าวหน้าทางวิชาการทั้งที่นักศึกษาได้กล่าวไว้ข้างต้น เพื่อให้ครูภาษาไทยเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถที่จะปฏิบัติงานวิชาการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เทคนิคการนิเทศงานวิชาการแก่ครูภาษาไทย

หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยมีหน้าที่ที่จะต้องนิเทศครูทุกคนในหมวดวิชา ให้มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้นอยู่เสมอ เทคนิคการนิเทศที่ใช้กับครู แต่ละคนย่อมไม่เหมือนกันเสมอไป เพราะครูภาษาไทยย่อมมีธรรมชาติและปัญหา แยกต่างกันไป อย่างไรก็ตามเทคนิคการนิเทศเพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอน ภาษาไทยแก่ครูเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม ควรเป็นดังนี้

1. การแบ่งงานให้ครูไปศึกษาค้นคว้า และลงมือทำด้วยตนเอง วิธีนี้จะช่วยเพิ่มพูนความรู้แก่ครูโดยตรง ข้อที่ควรคำนึงก็คือ การศึกษาค้นคว้าดังกล่าว ควรเป็นเรื่องที่ครูสนใจ ถนัด ต้องการอยากรู้ และอยากทำความเข้าใจให้แจ่มแจ้ง (กองการมัธยมศึกษา 2527 : 79)

2. การแนะนำ เป็นเทคนิคการนิเทศที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเล็ก ๆ เช่น หัวข้อ หัวหรือกลุ่มละ 2-3 คน คำแนะนำที่ให้ให้เป็นคำแนะนำทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องงาน วิชาการ เช่น คำแนะนำเกี่ยวกับหลักสูตร คำแนะนำเกี่ยวกับจุดประสงค์การเรียนรู้ คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีสอน การวัดและประเมินผล เป็นต้น หรืออาจเป็นข้อคิดเห็น ต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการแก้ปัญหา การปรับปรุงและการริเริ่มงาน การให้คำแนะนำ เป็นสิ่งที่มีประโยชน์มาก และควรเป็นคำแนะนำที่เกิดจาก "การขอคำแนะนำ" และ คำแนะนำนั้นเป็นสิ่งที่ปฏิบัติตามได้ ในทางตรงข้ามคำแนะนำอาจเกิดผลเสียขาด ได้ถ้าเป็นคำแนะนำชนิดสั่งสอนหรือยึดเย็บให้โดยที่ผู้รับไม่ต้องการ และไม่สามารถ ปฏิบัติได้หรือเป็นคำแนะนำที่ผู้แนะนำปฏิบัติในทางตรงข้าม (กรมสามัญศึกษา 2524 : 211-212)

3. การสาธิตการสอน เป็นวิธีการแสดงการสอนให้ครูดู หัวหน้าหมวด

วิชาอาจเชิญครูที่ทำการสอนที่มาสาธิตการสอนเพื่อแสดงกระบวนการสอน ขั้นตอนการสาธิตการสอนควรเริ่มจากการบรรยายหรือแจกเอกสารก่อน เพื่อให้ความรู้อันเป็นข้อมูลพื้นฐานหรือหลักการ เช่น จุดประสงค์ การสอน เนื้อหา ขั้นตอนการสอน จุดสำคัญที่จะสาธิตแล้วจึงแสดงการสาธิต เมื่อสาธิตจบแล้วควรให้ผู้สาธิตและคณะครูที่ดูการสาธิตอภิปรายร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นที่จะนำไปสู่การปรับปรุงการสอนของคณะครู ถ้าจะสาธิตการสอนให้ดี ควรให้ครูที่จะสาธิตคุ้นกับนักเรียนก่อน (บรรเทา กิตติศักดิ์ 2526 : 303-304)

4. การวางแผนการสอนร่วมกับครู เมื่อหัวหน้าหมวดวิชาเห็นว่าครูคนใดยังมีการสอนที่ไม่ได้ใช้เทคนิคการสอนใหม่ หรือมีปัญหาเกี่ยวกับการสอน ยังไม่ได้ปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น หัวหน้าหมวดวิชาควรให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการปรับปรุงการสอนด้วยการร่วมวางแผนการสอนกับครูผู้นั้นและจัดเตรียมอุปกรณ์การสอนร่วมกัน จะทำให้ครูได้ปรับปรุงและเห็นแนวทางการสอนจนเกิดความมั่นใจมากขึ้น (บรรเทา กิตติศักดิ์ 2526 : 314-315)

5. การเยี่ยมชั้นเรียน เป็นวิธีการที่ผู้นิเทศไปพบครูในชั้นเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้ครูผู้สอนเกิดความอบอุ่นใจว่าไม่ถูกทอดทิ้ง ผู้นิเทศได้ใกล้ชิดกับครู (กรมสามัญศึกษา 2524 : 213) การเยี่ยมชั้นเรียนจะเป็นการนิเทศความค้ำขอของครูมากกว่าการนิเทศตามแผนงาน และมักจะควบคู่ไปกับการสังเกตการสอน เพราะเป็นการศึกษาปัญหาของครูและให้การแนะนำครู ความสำเร็จของการเยี่ยมชั้นเรียนขึ้นอยู่กับเจตคติของครูที่มีต่อผู้นิเทศ (บรรเทา กิตติศักดิ์ 2526 : 310)

6. การทดลองสอนในชั้นเรียน ผู้นิเทศการศึกษาหรือหัวหน้าหมวดวิชาต้องสนับสนุนใจให้ครูรู้จักศึกษาค้นวิธีการใหม่ ๆ ทดลองเทคนิคในการใช้วัสดุอุปกรณ์เพื่อช่วยการสอนและนำมาทดลองใช้ในห้องเรียนแล้วจากบันทึกผลการสอน เพื่อการปรับปรุงและหาวิธีที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนภาษาไทยสูง การทดลองดังกล่าวต้องไม่เกิดผลเสียแก่นักเรียน (กองการมัธยมศึกษา 2527 : 79)

7. การแนะนำให้ครูอ่านหนังสือ ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าหมวดวิชาต้องขยันอ่าน และนำมาบอกเล่า ใ้ครูสนใจอยากอ่านด้วยตนเอง และสร้างนิสัยให้รักการอ่านมากขึ้น หัวหน้าหมวดวิชาควรจัดสรรตำรา วารสาร หรือผลงานวิจัยใหม่ ๆ ไว้ในห้องสมุดโรงเรียนหรือที่หมวดวิชา เพราะมีประโยชน์มาก และควรเสนอแนะบรรณารักษ์ให้ทำบรรณานุกรมหนังสือของหมวดวิชาไว้ด้วยเพื่อสะดวกในการศึกษาค้นคว้า (กองการมัธยมศึกษา 2527 : 80)

8. การประชุมชี้แจง เป็นเทคนิคการนิเทศที่เหมาะสมสำหรับการนิเทศกลุ่มใหญ่ที่จะให้คำแนะนำ หรือชี้แจงข้อมูลเพื่อความกระจ่างบางอย่าง อาจเป็นการประชุมครูทุกคนในหมวดวิชาเพื่อชี้แจงเรื่องราวทางวิชาการ เช่น ชี้แจงระเบียบการวัดและประเมินผลของกระทรวงศึกษาธิการ ฯลฯ (กรมสามัญศึกษา 2524 : 212)

9. การประชุมปฏิบัติการ เป็นการประชุมเพื่อให้ได้ทักษะในการปฏิบัติงาน เนื้อหาของการประชุมมักจะเป็นภาคปฏิบัติ เช่น การประชุมปฏิบัติการทำแผนการสอน (กรมสามัญศึกษา 2524 : 212) ในการประชุมจะทองมีวัตถุประสงค์ มีการปฏิบัติงานร่วมกัน เมื่อสิ้นสุดการประชุมจะให้นำผลงานไปใช้ปฏิบัติต่อไป การประชุมนี้จะแบ่งเวลาออกเป็น 3 ระยะคือ ระยะให้พื้นความรู้ในการปฏิบัติงาน ระยะแบ่งกลุ่มปฏิบัติงาน ระยะนำผลงานมาแสดงและรายงานผลการปฏิบัติงาน (บรรเทา กิตติศักดิ์ 2526 : 305) ลักษณะการจัดประชุมปฏิบัติการที่คั้นั้น ชาริ มณีศรี (2523 : 166) กล่าวว่า "การประชุมปฏิบัติการที่ดี ผู้เข้าร่วมประชุมควรเป็นไปโดยใจสมัคร ปัญหาที่นำมาพิจารณาต้องเป็นปัญหาของครู ครูที่เข้าร่วมประชุมควรค่าเป็นการแก้ปัญหาด้วยตัวเอง และไปรแรกมการประชุมควรมาจากเรื่องที่ครูเสนอ"

10. การประชุมสัมมนา หัวหน้าหมวดวิชาควรเป็นผู้ประสานงานกับศึกษานิเทศก์เฉพาะวิชา เพื่อจัดให้ครูได้เข้าร่วมการประชุม สัมมนาทางวิชาการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานของครู นอกจากครูจะได้อะไรโดยทงแล้ว ยังมีโอกาสได้ค้นคว้าวิชาการใหม่ ๆ ท่อความคิดริเริ่ม รวมทั้งการวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อกรเรียน (กองการมัธยมศึกษา 2527 : 80) การประชุมสัมมนาเหมาะสำหรับการแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เหมาะสำหรับการนิเทศกลุ่มเล็ก ผู้เข้าประชุมได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและรับฟังความเห็นมากกว่าการประชุมแบบอื่น (กรมสามัญศึกษา 2524 : 212)

11. การประชุมอบรม เหมาะสำหรับการนิเทศกลุ่มใหญ่ ในการประชุม อบรมจะมีวิธีการหลายแบบ เช่น บรรยาย อภิปราย ชักถาม ประชุมกลุ่มย่อย สาธิต การศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ เรียกได้ว่าเป็นการศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ (กรมสามัญศึกษา 2524 : 212) เกี่ยวกับการประชุมอบรม บรรเทา กิตติศักดิ์ (2526 : 305) กล่าวว่า เป็นวิธีการเพิ่มความรู้แก่คณะครู เพื่อให้ความรู้ใหม่ เรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยตรง ฉะนั้นการอบรมจะโดยผลก็มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับวิธีการ สถานที่ ระยะเวลา และวิทยากร ตลอดจนหัวข้อการอบรม

12. การจัดตั้งคณะกรรมการทำงาน เป็นเทคนิคที่ใช้ในการปรับปรุง ส่งเสริมงานวิชาการของมหาวิทยาลัยภาษาไทยวิธีหนึ่ง เช่น จัดตั้งคณะกรรมการ ปรับปรุงแผนการสอนภาษาไทยระดับชั้นต่าง ๆ จัดตั้งคณะกรรมการจัดทำอุปกรณ์ การสอนภาษาไทย เป็นต้น คณะกรรมการทำงานแต่ละคณะจะมีกรรมการ 4-5 คน แต่ละคณะกรรมการจะไปร่วมกันคิดและทำงาน เป็นการฝึกความรับผิดชอบในการ ทำงานเป็นหมู่คณะ (บรรเทา กิตติศักดิ์ 2526 : 303)

13. การใช้เอกสารการนิเทศ อาจทำได้ในรูปของจุลสาร หนังสือพิมพ์ วารสาร เพื่อเผยแพร่ความเคลื่อนไหวในทางวิชาการทั้งในและนอกโรงเรียน รวมทั้ง เป็นการแนะนำสิ่งใหม่ ๆ เช่น อุปกรณ์การสอนใหม่ วิธีสอนใหม่ ๆ รวมทั้งผลการ ทดลองของครูโดยมีเนื้อหาโดยย่อ (กองการมัธยมศึกษา 2527 : 80) โรงเรียน อาจออกเอกสารสำหรับครูเดือนละ 1 ครั้ง โดยพิมพ์โรเนียวแจก หมวดวิชาควรมนำ บทความมาอภิปรายสั้น ๆ เพื่อให้เกิดแนวความคิด แม้ในมหาวิทยาลัยไทยก็อาจ ให้ครูในหมวดวิชาเขียนบทความเพื่อจัดทำเป็นเอกสารการนิเทศพิมพ์แจกให้ครูอ่าน (บรรเทา กิตติศักดิ์ 2526 : 308)

14. การจัดป้ายนิเทศ เพื่อทำให้ครูทุกคนคุ้นเคยกับแผนงานโครงการ ใหม่ ๆ วัสดุใหม่ ๆ ส่งเสริมความคิดริเริ่ม การปฏิบัติงานที่น่าสนใจของโรงเรียน ในขณะนั้น (กองการมัธยมศึกษา 2527 : 81)

15. การวิจัยเชิงปฏิบัติ เพื่อปรับปรุงคุณภาพของงานที่กำลังปฏิบัติอยู่ มักจะเป็นการวิจัยเมื่อเกิดปัญหาในการทำงาน เช่น ปัญหาเด็กเรียนช้า ปัญหาเด็ก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สอบวิชาภาษาไทยได้คะแนนค่อนข้างต่ำ ก็อาจหาวิจัยโดยยก ปัญหาขึ้นมาศึกษาโดยมีขั้นตอนคือ เลือกรูปแบบ ทั้งสมมติฐาน รวบรวมข้อมูล สรุปผล

จากข้อมูล เสนอผลการศึกษา (บรรเทา กิตติศักดิ์ 2526 : 308-309)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศ ปรากฏว่าไม่มีผู้วิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การปฏิบัติงานนิเทศทางการของหัวหน้าหมวดศึกษามาก่อน ผู้วิจัยจึงศึกษารวบรวม วิเคราะห์และสรุปผลางานวิจัยที่กล่าวถึงการปฏิบัติงานนิเทศ ของผู้ที่อยู่ในฐานะผู้นิเทศ โดยทั่วไป โดยเลือกเฉพาะงานนิเทศที่เป็นงานนิเทศทางการและงานวิจัยที่กล่าวถึง ความต้องการการนิเทศทางการ ดังต่อไปนี้

✓ ชูจิต อาศัยบุญ (2519 : 90-96) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาท ของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ใช้หลักสูตรกว้าง" โดยส่งแบบสอบถาม ไปยังผู้บริหารโรงเรียน 15 คน หัวหน้าหมวดวิชา 162 คน และครู 258 คน จาก โรงเรียน 17 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะงานของหัวหน้าหมวดวิชาเป็นงาน บริหารการศึกษา 3 ด้าน คือ งานด้านวิชาการ งานด้านบริหารบุคคล และงานด้าน ชุมการการเงินและอาคารสถานที่ และพบว่าความเห็นระหว่างอาจารย์ใหญ่กับครู เกี่ยวกับบทบาทของหัวหน้าหมวดวิชาในงานทั้ง 4 ด้านคือ ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน งานวิชาการ งานการบริหารงานบุคคล และงานธุรการ การเงินและอาคารสถานที่ มีความเห็นสอดคล้องกัน

กฤษณี น้ำเพชร (2521 : 114-118) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "วิธี ปฏิบัติในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา" โดยส่งแบบสอบถาม ไปยังผู้บริหารโรงเรียน 385 คน ครูผู้สอน 583 คน ผลการวิจัยพบว่า ทั้งผู้บริหาร โรงเรียนและครูมีความคิดเห็นว่า โรงเรียนได้ปฏิบัติการจัดการนิเทศการศึกษาภายใน โรงเรียนอยู่ในเกณฑ์น้อยในเรื่อง กระบวนการจัดการนิเทศการศึกษา โครงการ ที่จัดทำในแผนการนิเทศ กิจกรรมการนิเทศเพื่อพัฒนาหลักสูตรการนิเทศการสอน การ ส่งเสริมวิชาการ กิจกรรมเสริมหลักสูตร การใช้สื่อทัศนูปกรณ์ และห้องสมุด การ ประเมินผลและการสร้างขวัญของครู ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการนิเทศภายใน โรงเรียนคือ ขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญด้านงานการนิเทศการศึกษา ขาดผู้รับผิดชอบในการ

จัดการนิเทศ ชาคแคลนงบประมาณในการจัดและชากการวางแผนดำเนินการนิเทศ

✓ **จันทน์ อโศทยานนท์ (2523 : 81-85)** ใ้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทของหัวหน้าหมวดวิชาพลานามัยในโรงเรียนมัธยมศึกษาในส่วนภูมิภาค" โดยส่งแบบสอบถามไปยังหัวหน้าหมวดวิชาพลานามัยและครูในหมวดวิชาพลานามัยในส่วนภูมิภาครวม 426 คน ผลการวิจัยพบว่า บทบาทและหน้าที่ที่สำคัญมากที่สุดของหัวหน้าหมวดวิชาคือ ร่วมมือกับครู-อาจารย์ในหมวดวิชา จัดวางแผนการสอนของหมวดวิชา จัดครูเข้าสอนตามความถนัดในแต่ละวิชาที่เปิดสอน จัดครูเข้าสอนแทน เปิดโอกาสให้ครูไปศึกษาต่อ อบรม ประชุม หรือดูงานเพิ่มเติม ทักตามผลงานที่มอบหมายให้ครู แต่ละคนรับผิดชอบ เปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงงานวิชาการ แบ่งงานให้ครูตรงตามความสามารถ ยกย่องและเสนอความดีความชอบของครูต่อผู้บังคับบัญชาหรือบุคคลอื่นเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครู ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมคุณแลเก็บรักษาอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่ดี และเสนอความคิดเห็นเพื่อพิจารณาความดีความชอบของครูอาจารย์ในหมวดวิชาต่อฝ่ายบริหาร

เสาวภา เขาวนัชลากร (2525 : 251-255) ใ้ทำการวิจัยเรื่อง "การจัดการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลาง สังกัดกองการมัธยมศึกษา" โดยส่งแบบสอบถามไปยังผู้บริหารโรงเรียน 318 คน และครู 371 คน ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารและครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันและเห็นทัวยกับแผนงานและกิจกรรมการนิเทศต่าง ๆ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูจะต่างกันในเรื่องการวางแผนการจัดการนิเทศ การจักระบบการสอน และการประเมินผล ส่วนโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูจะต่างกันในเรื่องหลักสูตร การจักระบบการสอน และการจักระบบบริการพิเศษ

✓ **บุญนำ เลาสถิตย์ (2525 : 95-100)** ใ้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทหัวหน้าหมวดวิชาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในเขตการศึกษา 5" โดยส่งแบบสอบถามไปยังผู้บริหารโรงเรียน 18 คน หัวหน้าหมวดวิชา 133 คน และครู 245 คน ผลการวิจัย พบว่า หัวหน้าหมวดวิชา มีบทบาทในงานบริหารการศึกษาอยู่ในเกณฑ์น้อย หัวหน้าหมวดวิชาปฏิบัติงานในค่านรุกรการ การเงิน อาคารสถานที่มากที่สุด รองลงมาคืองานการบริหารบุคคล ลำดับสุดท้ายคืองานสัมพันธ์กับชุมชน

สัจจา จันทร์เจริญ (2526 : 134-138) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชาและครูเกี่ยวกับสมรรถภาพในการบริหารงานวิชาการของหัวหน้าหมวดวิชา โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1" โดยส่งแบบสอบถามไปยังหัวหน้าหมวดวิชา และครู 453 คน จากโรงเรียน 24 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าหมวดวิชา มีสมรรถภาพในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง งานที่หัวหน้าหมวดวิชา มีสมรรถภาพอยู่ในระดับสูง ได้แก่ งานด้านวิธีสอนและการวางแผน การสอน และการจัดการเรียนการสอน ส่วนงานนิเทศทางวิชาการ เป็นงานที่หัวหน้าหมวดวิชา มีสมรรถภาพต่ำสุด

ทรงศักดิ์ คงสัมฤทธิ์ (2526 : 79-80) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทด้านการนิเทศของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคเหนือ" โดยส่งแบบสอบถามไปยังผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคเหนือ 220 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีวุฒิปริญญาตรี สาขาสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มีทัศนคติต่อความสำคัญของการนิเทศการสอนในระดับใกล้เคียงกัน สิ่งที่ยอมรับว่าเป็นความสำคัญอันดับแรกคือการนิเทศจะช่วยส่งเสริม ควบคุมและรักษามาตรฐานของวิชาการโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาไม่ว่าจะจำแนกตามวุฒิ อายุ และประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง ต่างก็มีทัศนคติไปในทำนองเดียวกัน คือให้ความสำคัญแก่การช่วยเหลือครูให้รู้จักนำเอาทรัพยากรในห้องถิ่นมาใช้ ในด้านการนิเทศเป็นกลุ่มนั้นผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาให้ความสำคัญแก่การจัดห้องสมุดให้เป็นศูนย์กลางการรวบรวมตำรา คู่มือครู วารสารการศึกษา สื่อการสอน

จำรัส เกิดควน (2526 : 65-66) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการการนิเทศทางด้านการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานคร" โดยส่งแบบสอบถามไปยังครูโรงเรียนเอกชนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 555 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูต่างก็ต้องการการนิเทศทางวิชาการมากทุกด้าน เมื่อเปรียบเทียบตามมาตรฐานโรงเรียนแล้ว ปรากฏว่าครูในโรงเรียนมาตรฐานพอใช้ มีความต้องการการนิเทศทางด้านหลักสูตร สื่อการเรียนการสอนและการประเมินผล มากกว่าครูในโรงเรียนมาตรฐานดี และมีความต้องการการนิเทศด้านสื่อการเรียน

การสอนมากกว่าครูในโรงเรียนมาตรฐานปานกลาง และไม่พบความแตกต่างเมื่อเปรียบเทียบความถี่ของการของครูที่มีวุฒิและระยะเวลาทำงานแตกต่างกัน

ชานาญ ม่วงศักดิ์ศรี (2527 : 70-71) ได้ทำวิจัยเรื่อง "ความต้องการการนิเทศการสอนภาษาไทยตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 ของครูภาษาไทยในเขตการศึกษา 8" โดยส่งแบบสอบถามไปยังครูผู้สอนภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 218 คน จากโรงเรียนรัฐบาล 54 โรงเรียนในเขตการศึกษา 8 ผลการวิจัยพบว่า ครูภาษาไทยได้รับการนิเทศอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน และมีความต้องการการนิเทศอยู่ในระดับมากทุกด้าน ครูได้รับการนิเทศด้านการประเมินผลการเรียนรู้อยู่ในอันดับแรก ด้านหลักสูตรวิชาภาษาไทยอยู่ในอันดับรอง และด้านสื่อการสอนอยู่ในอันดับสุดท้าย ครูต้องการการนิเทศด้านวิธีสอนและด้านสื่อการสอนอยู่ในอันดับแรก ด้านเนื้อหาวิชาและการจัดกิจกรรมประกอบการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตรอยู่ในอันดับรอง การประเมินผลการเรียนอยู่ในอันดับสุดท้าย

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศ สรุปได้ว่า การจัดการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษายังมีน้อยทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ บทบาทที่สำคัญของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนคือการบริหารงานทางวิชาการ แต่หัวหน้าหมวดวิชา ยังมีบทบาทด้านวิชาการในเกณฑ์น้อย โดยเฉพาะด้านงานนิเทศงานวิชาการ ส่วนครูภาษาไทยยังมีความต้องการการนิเทศทางวิชาการอยู่มาก

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

จากการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศ กล่าวได้ว่าไม่มีผู้วิจัยเกี่ยวกับการนิเทศทางวิชาการของหัวหน้าหมวดวิชา ผู้วิจัยจึงกล่าวถึงงานวิจัยที่เกี่ยวกับหัวหน้าหมวดวิชา พฤติกรรมและงานของผู้นิเทศการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาดังนี้

เรโอ ฟรานซิส ทอร์ม (Reho Francis Thorum 1969 : 2502-A)

ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่" โดยส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์ใหญ่และครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ 333 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ไม่ปรากฏว่ามีการจัดสายงานแบบอื่นนอกจากการจัดเป็นหมวดวิชาและไม่ค่อยนิยมใช้การบริหาร โดยแบ่งครูเป็นกลุ่มเล็กๆ แต่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ที่เปิดใหม่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงการบริหาร โดยการรวบรวมครูกลุ่มเล็กๆ เพื่อจัดเป็นหมวดวิชา

และพบว่ามีความสัมพันธ์น้อยมากระหว่างปริมาณงานของหัวหน้าหมวดวิชา กับ เวลาที่ทำงาน ส่วนอาจารย์ใหญ่มักจะคิดว่า หัวหน้าหมวดวิชา เป็นคนที่มีความสามารถหลายด้าน มีอำนาจควบคุมดูแลหมวดวิชาและรับผิดชอบงานทุกๆด้านในโรงเรียน

บอบบี้ เกรย์ มาโลน (Bobby Gray Malone 1971 : 1233- A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาของอาจารย์ใหญ่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่ได้รับการรับรองวิทยฐานะ" โดยส่งแบบสอบถามซึ่งปรับปรุงจากแบบสอบถามของวอร์เนอร์ (Warner 1966) ไปยังครูและอาจารย์ใหญ่ และได้รับแบบสอบถามคืนจากอาจารย์ใหญ่ 120 คน จากครู 394 คน ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ใหญ่และครูโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ประโยชน์ที่จะได้รับจากการปฏิบัติงานนิเทศของอาจารย์ใหญ่มีความสำคัญมากกว่าพฤติกรรมอื่นๆของอาจารย์ใหญ่ และมีความเห็นว่า อาจารย์ใหญ่พิเศษโดย การเยี่ยมชั้นเรียนและจัดให้มีการประชุมอบรมน้อยกว่าด้านอื่นๆ ทั้งอาจารย์ใหญ่และครูเห็นว่าการอบรมครูประจำการและการปฏิบัติงานนิเทศอื่นๆเป็นวิธีการนิเทศที่ดีแล้ว และอาจารย์ใหญ่ เห็นด้วยมากกว่าครู ในเรื่องการปฏิบัติงานนิเทศทุกๆด้านให้ประโยชน์และมีคุณค่า

เชอริล แอนน์ เกรเนก ซัลลิแวน (Cheryl Ann Cranade Sullivan 1981 : 3068- A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์องค์ประกอบของงานของผู้นิเทศ การศึกษา" โดยใช้แบบสอบถามตามความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการปฏิบัติงานนิเทศของผู้นิเทศ และใช้การสังเกตพร้อมทั้งจดบันทึกพฤติกรรมนิเทศของผู้นิเทศการศึกษา 6 คน เพื่อรวบรวมข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้นิเทศการศึกษาไม่ไ้ปฏิบัติ งานนิเทศด้าน การเรียนการสอนอย่าง เกี่ยวเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการติดต่อ สื่อสาร การเผยแพร่ข่าวสารแก่ครู ช่วยเหลือในการตัดสินใจของครู ไม่ใช่เป็นผู้ที่ตรวจตรา คอยจับผิดครู และยังมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานของผู้นิเทศด้าน อื่นๆด้วย และควรศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของครูหลังจากที่ได้รับการนิเทศที่มีผลกระทบต่อการ เรียนการสอน

ริชาร์ด โทมัส แบนเดน (Richard Thomas Brande 1981 : 4897- A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์พฤติกรรมนิเทศที่ส่งเสริมการเรียน การสอนตามการรับรู้ของครูและผู้นิเทศ" โดยส่งแบบสอบถามไปยังครูและผู้นิเทศในโรงเรียน มัธยมศึกษาในรัฐนิวยอร์ก 3 โรงเรียน การวิจัยนี้ทำในช่วงปี ค.ศ.1970-1980 ผลการวิจัยพบว่า

ทั้งครูและผู้บริหารซึ่งเป็นผู้นิเทศมีความเห็นว่า พฤติกรรมการนิเทศย่อยๆ มีส่วนส่งเสริมการเรียนการสอนมากกว่าพฤติกรรมการนิเทศหลักๆ ทั้งครูและผู้นิเทศในโรงเรียนเห็นว่า พฤติกรรมการนิเทศย่อยๆ ที่มีรูปแบบเป็นกระบวนการ ไม่ได้ช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนเท่าที่ควร แต่ครูและผู้นิเทศเห็นว่าสิ่งแวกล้อมในห้องเรียน เป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมการเรียนการสอน นั่นคือ สภาพและบรรยากาศของห้องเรียนช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนได้มากกว่า กระบวนการเรียนการสอน

เจมส์ ริชาร์ด คาวเลอร์ (James Richard Dowler 1982:2763-A)

ได้ทำวิจัยเรื่อง "วิเคราะห์พฤติกรรมการนิเทศการศึกษาตามความเชื่อ ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการนิเทศการศึกษาของผู้บริหาร และผลจากการนิเทศศึกษาค้นการการสอน" โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนชานเมืองและในตัวเมือง ผลการวิจัยพบว่า ความเข้าใจด้านการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารมีความสำคัญในฐานะ เป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมและแรงจูงใจของผู้บริหาร ผู้บริหารยังไม่เข้าใจขอบเขตหรือหน้าที่การนิเทศการศึกษา และขาดความรู้พื้นฐานในการนิเทศ ขาดความเข้าใจในด้านจุดมุ่งหมายของการนิเทศ ความเชื่อเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาของผู้บริหาร ไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมการนิเทศ ผู้บริหารเข้าใจว่า การนิเทศการศึกษาเป็นวิธีที่ใช้ควบคุมและประเมินพฤติกรรมของครู และการนิเทศการศึกษาขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้บริหารว่า ต้องการให้ครูปฏิบัติและมีพฤติกรรมอย่างไร ปัญหาที่สำคัญคือผู้บริหารไม่เข้าใจเป้าหมายการนิเทศการศึกษาอย่างแท้จริง

จากงานวิจัยในต่างประเทศที่กล่าวมานั้น พอจะสรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา มีบทบาทในการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนมากกว่าบุคลากรอื่น เช่น หัวหน้าหมวดวิชาซึ่งผู้บริหารมักคิดว่า หัวหน้าหมวดวิชารับผิดชอบงานทุกด้านของโรงเรียน แต่ไม่ได้กล่าวถึงถึงหน้าที่ด้านการนิเทศของหัวหน้าหมวดวิชา ถึงแม้ว่าผู้บริหารจะมีบทบาทในการนิเทศภายในโรงเรียนมากที่สุด ทว่าในการวิจัยพบว่า ผู้บริหารยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาเท่าที่ควร